บทที่ 5

ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศต่าง ๆ

ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร เป็นระบบที่จำเป็นต้องมีขึ้นในทุกประเทศที่มีธุรกิจการธนาคารดำเนินกิจการอยู่ แต่ละประเทศต่างก็มีระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ตามแต่ที่จะเลือกใช้ เพราะเห็นว่าเหมาะสมกับประเทศของตน ดังนั้น การศึกษาถึงระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารของประเทศต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องที่ควรจะกระทำ เพราะจะทำให้เข้าใจถึงสภาวะการณ์ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการกำหนดระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในแง่มุมต่าง ๆ ตัวอย่างของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารของประเทศต่าง ๆ ที่จะกล่าวต่อไปมีดังนี้คือ

1. ประเทศอังกฤษ
2. ประเทศสิงคโปร์
3. ประเทศมาเลเซีย
4. ประเทศฟิลิปปินส์
5. ประเทศญี่ปุ่น
6. ประเทศออสเตรเลีย
7. ประเทศเกาหลี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเทศอังกฤษ

โครงสร้างของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร

ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศอังกฤษแบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1. การหักบัญชีในส่วนกลาง

สำนักหักบัญชีระหว่างธนาคารแห่งแรกในประเทศอังกฤษก่อตั้งขึ้นที่เมืองลอนดอน ในปี ค.ศ. 1895 ในรูปของบริษัทเอกชน ชื่อ "Bankers' Clearing House Ltd."

ซึ่งถือหุ้นโดยธนาคารสมาชิก 6 ธนาคารและมีสมาชิกร่วมดำเนินการในระบบการหักบัญชีอีก 4 ธนาคาร ธนาคารอื่น ๆ ที่มิใช่สมาชิกได้ใช้ประโยชน์จากสำนักหักบัญชีโดยมีธนาคารสมาชิกของสำนักหักบัญชีเป็นตัวแทน

ระบบการหักบัญชีในส่วนกลางยังแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

1.1 ระบบการหักบัญชีภายในเมือง (Town Clearing)

1.2 ระบบการหักบัญชีทั่วไป (General Clearing)

1.3 ระบบการหักบัญชีเครดิต (Credit Clearing)

1.1 ระบบการหักบัญชีภายในเมือง เป็นระบบการหักบัญชีภายในวันเดียวกำหนดให้ใช้เฉพาะตราสารสั่งจ่ายเงินที่มีจำนวนเงินตั้งแต่ 10,000 ปอนด์ขึ้นไป ซึ่งผู้สั่งจ่ายอยู่ในเมืองลอนดอน ถือเป็นสำนักหักบัญชีที่ต้องดำเนินการอย่างถี่ถ้วน โดยธนาคารผู้เรียกเก็บนำส่งเช็คซึ่งแยกเป็นรายธนาคารแล้วไปแลกเปลี่ยนกันในสำนักหักบัญชีภายในเวลาที่กำหนดเพื่อให้ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คได้รับยอดการแลกเปลี่ยนเช็คนั้น หลังจากนั้นเอกสารจะถูกนำไปแยกต่อเป็นรายสาขาและนำกลับไปตรวจสอบอย่างละเอียดก่อนที่จะยอมให้ผ่าน เช็คที่มีปัญหาการจ่ายเงินจะต้องนำส่งคืนภายในสิ้นวันทำการเดียวกันนั้น เพื่อจะได้ทราบยอดการหักบัญชีประจำวัน ในปี ค.ศ. 1983 เอกสารผ่านการหักบัญชีในระบบการหักบัญชีภายในเมืองนี้ มีจำนวนเฉลี่ยวันละ 20,400 ฉบับ คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยฉบับละ 1,227,00 ปอนด์[1] เนื่องจากปริมาณเอกสารเรียกเก็บมีจำนวนไม่มากนัก การดำเนินการแลกเปลี่ยนเช็คจึงเป็นระบบทำด้วยมือ

1.2 ระบบการหักบัญชีทั่วไปเป็นระบบการหักบัญชี ซึ่งจะทราบผลภายใน 3 วัน คือเริ่มจากการรับฝากเช็คเข้าบัญชีลูกค้าในวันแรก การนำส่งเช็คเข้าสำนักหักบัญชีเพื่อเรียกเก็บเงินในวันที่สอง และการชำระบัญชีกันในวันที่สาม ระบบนี้ใช้สำหรับตราสารสั่งจ่ายเงินที่ไม่

---

[1] จำนวนตราสารเรียกเก็บทั้งสิ้นในปี 1983 คือ 5.1 ล้านฉบับ เป็นมูลค่า 6,260 พันล้านปอนด์.

เข้าข่ายการหักบัญชีในระบบวันเดียว ส่วนใหญ่เป็นเช็คที่มีมูลค่าต่ำแต่มีปริมาณมาก บทบาทและหน้าที่ของสำนักหักบัญชีในระบบนี้จึงเป็นวิธีที่เรียบง่าย โดยธนาคารผู้เรียกเก็บส่งเอกสารเรียกเก็บซึ่งได้พิมพ์รหัสข้อมูลจำนวนเงินและรายละเอียดอื่นไว้เรียบร้อยแล้ว ถึงหน่วยงานหักบัญชีประจำธนาคารผู้จ่ายธนาคารคู่กรณีรับแลกเปลี่ยนกันตามยอดที่เกี่ยวข้อง และธนาคารผู้จ่ายนำเอกสารไปแยกเป็นรายสาขาเพื่อดำเนินการหักบัญชีระหว่างสาขาต่อไป สำนักหักบัญชีทำการสรุปผลยอดดุลการหักบัญชีประจำวันตามที่ได้รับรองยอดกันที่สำนักหักบัญชี การชำระบัญชีกระทำผ่านบัญชีเงินฝากที่ธนาคารกลางของประเทศอังกฤษ การคืนเช็คที่มีปัญหากำหนดให้ส่งทางไปรษณีย์ไปยังสาขาธนาคารที่รับฝากเช็คโดยตรง ในปี ค.ศ. 1983 เอกสารซึ่งเรียกเก็บเงินผ่านระบบการหักบัญชีทั่วไปนี้มีจำนวนเฉลี่ยวันละ 6,800,000 ฉบับมูลค่าเฉลี่ยฉบับละ 320 ปอนด์[1] อัตราเพิ่มเฉลี่ยของเอกสารเรียกเก็บในปี 1979-1983 เท่ากับร้อยละ 6 การดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารเรียกเก็บเป็นระบบอัตโนมัติมาหลายปีแล้ว

1.3 ระบบการหักบัญชีเครดิต เป็นระบบการหักบัญชีซึ่งจะทราบผลภายใน 3 วันเช่นเดียวกับระบบการหักบัญชีทั่วไป แต่ใช้สำหรับเอกสารแจ้งการโอนเงิน ระบบนี้ได้ใช้หมึกพิมพ์ที่มีสารแม่เหล็ก (Magnetic Ink Character Recognition หรือ MICR) และระบบหมึกพิมพ์ธรรมดา (Optical Character Recognition หรือ OCR) เข้าช่วยในการทำงาน ทำให้สามารถใช้ระบบอัตโนมัติตั้งแต่ประมาณต้นปี ค.ศ. 1984 วิธีการดำเนินงานจึงเหมือนระบบการหักบัญชีทั่วไป คือธนาคารผู้เรียกเก็บนำส่งตัวเอกสารถึงหน่วยงานหักบัญชีของธนาคารสมาชิกที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อกระจายไปเรียกเก็บเงินจากสาขาอีกขั้นตอนหนึ่ง

2. <u>การหักบัญชีในส่วนภูมิภาค</u>

ในส่วนภูมิภาคมีสำนักหักบัญชีท้องถิ่น 3 แห่งคือ

2.1 สำนักหักบัญชีที่เมืองเอดินเบริกจ์ (Edinburg) เพื่อทำการหักบัญชีระหว่าง 4 ธนาคารในสก๊อตแลนด์

---

[1] จำนวนตราสารเรียกเก็บทั้งสิ้นในปี 1983 คือ 1.7 พันล้านฉบับเป็นมูลค่า 540 พันล้านปอนด์.

2.2 สำนักหักบัญชีที่เมืองเบลฟาส์ท์ (Belfast) เพื่อทำการหักบัญชีระหว่าง 5 ธนาคารในไอร์แลนด์เหนือ

2.3 สำนักหักบัญชีที่เมืองลิเวอร์พูล (Liverpool) เพื่อทำการหักบัญชีเช็คที่มีมูลค่าสูงภายในเมือง

ระบบการหักบัญชีอัตโนมัติ

ระบบการหักบัญชีอัตโนมัติของอังกฤษ เป็นระบบที่ให้ความสนใจในการรับส่งข้อมูลโดยไม่จำเป็นต้องส่งมอบเอกสารการหักบัญชีมาที่ศูนย์ประมวลผล มี 2 ระบบคือ

1. การหักบัญชีอัตโนมัติของ BACS (ระบบ 3 วัน)

BACS เป็นระบบการหักบัญชีอัตโนมัติ ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของบริษัทเอกชน ชื่อ "Bankers' Automated Clearing Services Ltd." ถือหุ้นโดยธนาคารสมาชิก 5 ธนาคาร และได้ใช้สำนักงานคอมพิวเตอร์ระหว่างธนาคารเพื่อบริการรับส่งข้อมูลการโอนเงินให้แก่สมาชิกในลอนดอน สก๊อตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ ณ สิ้นปี ค.ศ. 1983 มีจำนวนผู้ใช้บริการเกือบ 11,000 ราย วิธีการรับส่งข้อมูลจากผู้ใช้บริการ BACS นั้นเคยใช้เทปแม่เหล็กและอื่น ๆ แต่มาเริ่มใช้ระบบการติดต่อโดยตรงและปฏิบัติข้อมูลโดยฉับพลัน (on-line) ตั้งแต่กลางปี ค.ศ. 1983

การดำเนินงานของ BACS เมื่อได้รับข้อมูล จะจัดแยกข้อมูลเป็นรายธนาคาร และสาขาธนาคารที่เอกสารจ่าหน้าถึง และจัดเตรียมเทปข้อมูลส่งแก่ธนาคารดังกล่าว บริการของ BACS นี้ยังเป็นระบบ 3 วันนับตั้งแต่รับส่งข้อมูลจนได้รับชำระบัญชี

สถิติในปี ค.ศ. 1983 ปริมาณเช็คผ่าน BACS มีจำนวนรวม 600 ล้านฉบับ หรือเฉลี่ยวันละ 2,400,000 ฉบับ ในจำนวนนี้ร้อยละ 27 เป็นการโอนเงินผ่านระบบ Giro (Bank giro credits) ร้อยละ 31 เป็นรายการสั่งจ่ายโอนเงินได้ล่วงหน้า (Standing orders) และร้อยละ 42 เป็นรายการหักบัญชีโดยตรง (direct debits) สำหรับอัตราเพิ่มของตราส่งผ่าน BACS ระหว่างปี ค.ศ. 1978 ถึง ปี ค.ศ. 1983 เฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 12.5 ต่อปี

2. การหักบัญชีอัตโนมัติของ CHAPS (ระบบ 1 วัน)

CHAPS เป็นระบบการหักบัญชีอัตโนมัติได้ผลภายในวันเดียว เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 1984 กำหนดให้ใช้เฉพาะสำหรับรายการที่มีจำนวนเงินเรียกเก็บสูงตั้งแต่ 10,000 ปอนด์ขึ้นไป CHAPS แตกต่างจากระบบการหักบัญชีภายใน เพราะ CHAPS มีข่ายงานบริการครอบคลุมกว้างกว่า สมาชิกทั่วประเทศสามารถติดต่อส่งข้อมูลผ่านข่ายงานคอมพิวเตอร์ (British Telecom's Packet Switch Stream Service) ซึ่งมีโปรแกรม Software มาตรฐานควบคุมดูแลการรับส่งข้อมูล จากเครื่องดังกล่าวแต่ละธนาคารสามารถเชื่อมโยงเข้ากับระบบคอมพิวเตอร์ของธนาคารเอง และนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในงานของธนาคารได้ (วิธีการเหมือนกับการทำงานของระบบ Swift)

บทบาทหน้าที่ของสำนักหักบัญชี

สำนักหักบัญชีซึ่งเคยมีหน้าที่หลัก 3 ประการ (คือเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนตราสารเรียกเก็บเงิน จัดกลไกให้ได้ทราบผลหรือยอดดุลการหักบัญชีประจำวัน และจัดการดูแลให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสำนักหักบัญชี) กำลังถูกลดความสำคัญลงในหน้าที่สองประการแรก เพราะตัวเอกสารส่วนใหญ่ถูกนำไปแลกกันโดยตรงกับธนาคารคู่กรณี และมีการเริ่มใช้คอมพิวเตอร์ขนาดเล็กที่มีโปรแกรมมาตรฐานเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานหักบัญชีของแต่ละธนาคาร ส่วนการควบคุมดูแลระเบียบและข้อกำหนดเกี่ยวกับเวลาจะยังคงมีอยู่ต่อไป

ขอบเขตของการใช้ประโยชน์จากสำนักหักบัญชี

การใช้ประโยชน์จากสำนักหักบัญชีของธนาคารต่าง ๆ ได้มีข้อกำหนดขอบเขตคัดเลือกสมาชิกสำนักหักบัญชีดังนี้

1. ต้องมีปริมาณเช็คเรียกเก็บมากพอ คือประมาณร้อยละ 1 ของปริมาณเช็ครวมที่ผ่านสำนักหักบัญชี

2. มีสาขาธนาคารมากพอ

3. สามารถรับปฏิบัติตามข้อกำหนดและตารางเวลาการหักบัญชีได้

4. ยินดีรับส่วนแบ่งค่าใช้จ่ายร่วมกัน

ดังนั้น ธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสำนักหักบัญชีจะใช้ประโยชน์จากสำนักหักบัญชีได้ก็โดยผ่านระบบธนาคารตัวแทน วิธีการรับเป็นตัวแทนในการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศอังกฤษมี 2 ระบบคือ

1. ระบบธนาคารตัวแทนเรียกเก็บฝ่ายเดียว (Debit Agency) ระบบธนาคารตัวแทนนี้เกิดจากการที่ธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสำนักหักบัญชี ทำความตกลงให้ธนาคารสมาชิกดำเนินการส่งเอกสารไปเรียกเก็บผ่านสำนักหักบัญชีแทนตน โดยเปิดบัญชีเงินฝากไว้กับสาขาใดสาขาหนึ่งของธนาคารตัวแทน เพื่อชำระบัญชีระหว่างกัน ทางด้านเช็ครับเข้าจากธนาคารอื่นนั้น ระหว่างธนาคารที่ถูกเรียกเก็บหรือธนาคารผู้จ่ายเงิน กับธนาคารตัวแทนจะสัมพันธ์กันเฉพาะด้านการใช้รหัสการแยกเอกสาร (Sorting code) ร่วมกัน ข้อมูลอื่นบนแถบรหัสเกี่ยวกับเลขที่บัญชีจะไม่ใช่บัญชีรายลูกค้า แต่เป็นเลขที่บัญชีของธนาคารผู้จ่ายเงิน ซึ่งเปิดไว้กับธนาคารตัวแทน ส่วนขั้นตอนภายหลังจากที่ได้รับเช็คและแยกเป็นรายสาขาของธนาคารตัวแทนแล้ว ธนาคารผู้จ่ายเงินต้องรับต่อไปกระทำด้วยมือ วิธีนี้จึงเหมาะสำหรับธนาคารซึ่งมีสำนักงานแห่งเดียว

2. ระบบธนาคารตัวแทนเรียกเก็บโดยสมบูรณ์ (Full Agency) ระบบธนาคารตัวแทนนี้เกิดจากการที่ธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสำนักหักบัญชี แต่มีสำนักงานหลายสาขาทำความตกลงให้ธนาคารสมาชิกของสำนักหักบัญชีเป็นตัวแทนดำเนินการหักบัญชีให้ โดยถือเสมือนว่าแต่ละสำนักงานสาขาของธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกนี้เป็นสาขาหนึ่งของธนาคารสมาชิกเพิ่มเติมจากบรรดาสาขาที่มีอยู่ ในกรณีนี้แถบรหัสจะประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ ๆ เกี่ยวกับบัญชีลูกค้าและสาขาต่าง ๆ ของธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ทำให้สามารถแยกเช็คเป็นรายสาขา ตลอดจนบันทึกข้อมูลในเทปแม่เหล็กหรือเครื่องมืออื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการบันทึกบัญชีรายลูกค้าได้ด้วย วิธีการเป็นตัวแทนระบบนี้จึงควรให้ธนาคารสมาชิกธนาคารหนึ่งเป็นตัวแทนของธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเพียงธนาคารเดียว

สรุปประเด็นที่น่าพิจารณาของประเทศอังกฤษ

1. การดำเนินการของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศอังกฤษมีลักษณะก่อตั้งขึ้นโดยบริษัทเอกชน โดยกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินการอยู่ในประเทศเป็นผู้ดำเนินการ เช่นในกรุงลอนดอนดำเนินการโดยบริษัทเอกชนชื่อ "Bankers Clearing House Ltd." มีธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ถือหุ้น ระบบการหักบัญชีอัตโนมัติในทุกส่วนของประเทศ

ซึ่งดำเนินการโดยบริษัทชื่อ Bankers' Automated Clearing Services Ltd. (BACS) ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งโดย "The Clearing House Automated Payment System" (CHAPS) ซึ่งก่อตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของธนาคารพาณิชย์ในลอนดอนและสก๊อตแลนด์

การดำเนินการโดยบริษัทเอกชนนี้ ย่อมก่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานธนาคารกลางและธนาคารสมาชิกไม่ต้องรับภาระเงินลงทุนเริ่มแรก ซึ่งปกติจะเป็นจำนวนเงินที่สูง แต่มีผลเสียคือ ธนาคารกลางไม่มีแหล่งรวมข้อมูลของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารอยู่ในมือ

2. การหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศอังกฤษมีการให้ความสำคัญต่อเอกสารการเรียกเก็บเงินแต่ละฉบับไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินและสถานที่สั่งจ่าย มีการจัดประเภทของเอกสารที่จะนำเข้าดำเนินการหักบัญชี ด้วยวิธีการที่ต่างกันตามความเหมาะสม เช่น ระบบการหักบัญชีภายในเมือง ใช้สำหรับตราสารการสั่งจ่ายเงินที่มีจำนวนตั้งแต่ 10,000 ปอนด์ขึ้นไป และผู้สั่งจ่ายอยู่ในเมืองลอนดอน เป็นระบบที่ใช้บุคคลปฏิบัติ ดำเนินการแลกเปลี่ยนตราสารเรียกเก็บเงินกันภายในสำนักหักบัญชี ต้องการความถูกต้องสมบูรณ์ และทราบผลของการหักบัญชีอย่างรวดเร็ว คือภายในวันเดียว ระบบการหักบัญชีทั่วไป และระบบการหักบัญชีเครดิต เป็นระบบที่ส่งตราสารเรียกเก็บเงินแลกเปลี่ยนกันโดยตรงได้ แต่ใช้เครื่องช่วยในการอ่านข้อมูลจากเอกสาร เพราะปริมาณเอกสารมีมาก นอกจากนี้ยังมีระบบที่ให้ความสนใจเฉพาะในข้อมูลที่จะเรียกเก็บเงินระหว่างกันโดยส่งผ่านสัญญาณไฟฟ้า เช่นการหักบัญชีอัตโนมัติของ BACS, CHAPS และ SWIFT

3. เพื่อมิให้เป็นปัญหากับการพัฒนาสำนักหักบัญชีให้ก้าวหน้าด้วยวิทยาการแผนใหม่ ระบบธนาคารตัวแทนเรียกเก็บในประเทศอังกฤษสามารถช่วยลดจำนวนสมาชิกสำนักหักบัญชีลง มีการกำหนดคุณสมบัติของเขตการคัดเลือกสมาชิกสำนักหักบัญชีไว้ ส่วนธนาคารเล็กซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกยังนำเช็คเข้าเรียกเก็บในสำนักหักบัญชีได้ โดยทำความตกลงกับธนาคารสมาชิกให้รับเป็นตัวแทนในการหักบัญชีระหว่างธนาคารเพื่อตนได้ ตัวแทนในลักษณะธนาคารตัวแทนเรียกเก็บฝ่ายเดียว เหมาะกับธนาคารที่มีสำนักงานสาขาแห่งเดียว ส่วนตัวแทนลักษณะธนาคารตัวแทนเรียกเก็บโดยสมบูรณ์ เหมาะกับธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและขนาดเล็ก สมาชิกสำนักหักบัญชีระหว่างธนาคารในกรุงเทพมหานครที่มีขนาดเล็ก อาจถือเกณฑ์ปริมาณเช็คเรียกเก็บต่ำกว่าร้อยละ 1 ของยอดรวม เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษก็ได้

4. พัฒนาการของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารโดยใช้คอมพิวเตอร์ในประเทศอังกฤษ แสดงให้เห็นถึงปัจจัยเกี่ยวกับปริมาณเอกสารที่ผ่านระบบว่ามีผลต่อการพัฒนาในแต่ละขั้นตอน โดยที่หากปริมาณเอกสารมีมากถึงวันละเป็นล้านฉบับ ทำให้ไม่อาจจะนำตัวเอกสารทุกฉบับมาดำเนินการเองที่ศูนย์หักบัญชีได้จำเป็นต้องพัฒนาไปสู่ระบบที่ต้องอาศัยความเชื่อถือในข้อมูลที่แต่ละธนาคารส่งมายึกจัดทำขึ้น โดยบันทึกในรูปของเทปแม่เหล็กและอื่น ๆ ตลอดจนการใช้ระบบรับส่งข้อมูลโดยตรง และปฏิบัติการประมวลผลทันที โดยที่ศูนย์กลางการประมวลผลไม่จำเป็นต้องได้รับหรือเห็นตัวเอกสารเลย ซึ่งเห็นว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับประเทศอังกฤษ เพราะธนาคารส่งมายึกระบบการหักบัญชีส่วนใหญ่มีความพร้อมและได้รับประโยชน์จากวิธีการนี้มาก นอกจากนั้นสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ ก็เอื้ออำนวยต่อวิธีการของระบบบัญชีดังกล่าว ประเทศอังกฤษได้ใช้ระบบการปฏิบัติข้อมูลโดยฉับพลันมาตั้งแต่กลางปี ค.ศ. 1983 แล้ว

5. ลักษณะการดำเนินงานของสำนักหักบัญชีในประเทศอังกฤษโดยทั่วไปจะเป็นแบบกระจายการดำเนินงานไปสู่ธนาคารส่งมายึก คือธนาคารส่งมายึกส่งเอกสารเรียกเก็บเงินแลกเปลี่ยนกันเองโดยตรง หรือที่สำนักหักบัญชี โดยมีการรับรองยอดกันที่สำนักหักบัญชี ทำให้ปริมาณเอกสารทั้งหมดที่มีเป็นจำนวนมากไม่มารวมตกเป็นภาระในการดำเนินการของสำนักหักบัญชี

<u>ประเทศสิงคโปร์</u>

ระบบการหักบัญชีอัตโนมัติในประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์ได้พัฒนาระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารมาเป็นระบบที่นำเครื่องอ่านและแยกเช็ค และเครื่องคอมพิวเตอร์มาช่วยในงานของสำนักหักบัญชีตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2525 ขั้นตอนการทำงานของระบบการหักบัญชีอัตโนมัติมีดังนี้

1. สำนักหักบัญชีอัตโนมัติ (Automatic Clearing House หรือ A.C.H) รับเช็คจากธนาคารส่งมายึกเพื่อดำเนินการหักบัญชีตลอดวัน จนถึงเวลา 18.00 น. สำหรับวันทำการปกติ และจนถึงเวลา 15.00 น. สำหรับวันเสาร์ สำนักหักบัญชีอัตโนมัติจะบันทึกเวลาที่รับเช็คลงบนใบนำส่ง ซึ่งแนบมาพร้อมกับเช็คที่ส่งมายึกนำมายื่น ทั้งนี้เพื่อแยกประเภทเช็คเป็นเช็คที่เรียกเก็บได้ทันในวันนั้น และเช็คที่ล่าช้าต้องรอเรียกเก็บในวันรุ่งขึ้น ซึ่งธนาคาร

ส่งมาอีกจะได้รับทราบจากใบตอบรับของสำนักหักบัญชีอัตโนมัติที่เคาน์เตอร์รับใบตอบรับ ในระหว่างนี้สำนักหักบัญชีอัตโนมัติจะรับยอดเงินที่แต่ละธนาคารส่งเรียกเก็บตามยอดรวมที่แต่ละธนาคารแจ้งไว้โดยบันทึกลงบนใบนำส่งด้วย

2. เช็คจะถูกส่งจากเคาน์เตอร์รับเช็คไปยังห้องพิมพ์รหัส เพื่อพิมพ์ข้อมูล จำนวนเงินตามเช็ค ในขณะเดียวกันจะพิมพ์ข้อมูลจำนวนเงินรวม แต่ละปึกลงบนใบสำคัญเครดิต (Credit Voucher) ด้วย

3. หลังจากการพิมพ์รหัสข้อมูล เช็คจะถูกนำเข้าเครื่องอ่านและแยกเช็ค เพื่อทำการคัดแยกออกเป็นรายธนาคารผู้จ่ายเงิน เครื่องที่ใช้ในสำนักหักบัญชีอัตโนมัตินี้เป็นเครื่องที่มีความสามารถในการคัดแยกเช็คสูงถึงนาทีละ 2,400 ฉบับ ในกระบวนการคัดแยกนั้น เครื่องคอมพิวเตอร์จะอ่านรหัสตรงด้านล่างของเช็ค และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเงินในเช็ค ธนาคารและสาขาธนาคารผู้จ่ายเงินบันทึกเข้าคอมพิวเตอร์ด้วย

สำหรับเช็คซึ่งเครื่องอ่านและแยกเช็คไม่สามารถอ่านข้อมูลบนแถบรหัสได้และถูกคัดแยกออกมาต่างหากนั้น จะถูกป้อนข้อมูลเข้าคอมพิวเตอร์ผ่านเครื่อง Terminal และสำหรับตัวเช็คจะนำมาคัดแยกด้วยมือต่อไป

4. หลังจากเช็คถูกคัดแยกโดยเครื่องจักรแล้ว จะมีขั้นตอนการตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าจำนวนเงินที่เครื่องอ่านได้จากเช็คแต่ละฉบับตรงกันกับจำนวนเงินซึ่งธนาคารผู้เรียกเก็บระบุมาในใบนำส่งโดยวิธีสอบยอดกันกับใบสำคัญเครดิตของเช็คแต่ละปึก ซึ่งได้พิมพ์รหัสให้สามารถอ่านด้วยเครื่องแล้วในขั้นตอนที่ 2 ตัวเลขที่ขัดกันหรือผิดพลาด จะถูกแก้ไขโดยผ่านทางเครื่อง Terminal ซึ่งเชื่อมโยงกับคอมพิวเตอร์กลางโดยตรง

5. เช็คที่ได้รับการคัดแยกแล้วจะถูกรับกลับไปโดยธนาคารผู้จ่ายเงินในเช้าของวันทำการถัดมา อย่างไรก็ตาม รายงานต่าง ๆ และเทป ซึ่งจำเป็นต้องใช้ประโยชน์กับการบันทึกบัญชีลูกค้า จะเสร็จเรียบร้อยพร้อมที่จะให้รับไปตั้งแต่ก่อนเที่ยงคืน สาเหตุที่ตัวเช็คพร้อมจะให้รับกลับช้ากว่าข้อมูลซึ่งบันทึกในเทปหรือพิมพ์ในแบบรายงานต่าง ๆ เพราะสำนักหักบัญชีอัตโนมัติได้เสนอบริการคัดแยกเช็คออกเป็นรายสาขา และเรียงลำดับบัญชีลูกค้าให้แก่ธนาคารสมาชิกที่ต้องการใช้บริการดังกล่าว

เช็คที่ขาดความเชื่อถือต้องส่งคืนสำนักหักบัญชีอัตโนมัติ ก่อนเวลา 12.00 น. ของวันทำการที่ได้รับเช็คไป มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นเช็คที่เชื่อถือและจ่ายเงินได้

6. สำนักหักบัญชีอัตโนมัติ จะส่งข้อมูลยอดรวมของเช็คเรียกเก็บทั้งหมดที่บันทึกลงในเทปแม่เหล็กไปให้ธนาคารกลาง เพื่อให้ธนาคารกลางนำไปบันทึกบัญชีของธนาคารต่าง ๆ ที่มีอยู่ที่ธนาคารกลาง ธนาคารกลางจะจัดทำดุลการหักบัญชีของธนาคารสมาชิกแต่ละธนาคาร และพร้อมจะให้ธนาคารต่าง ๆ รับกลับไปในเวลาหลัง 12.00 น.

ด้วยระบบการทำงานของสำนักหักบัญชีอัตโนมัติที่กล่าว ลูกค้าจะได้รับเงินฝากเข้าบัญชีในวันเดียวกับที่นำฝากเช็ค แต่ลูกค้าจะถอนเงินจำนวนนี้ได้ต่อเมื่อการแลกเปลี่ยนเช็คคืนเสร็จสมบูรณ์ และมีการบันทึกบัญชีเรียบร้อยแล้ว ซึ่งโดยปกติคือหลังเวลา 14.00 น. ของวันทำการถัดไป

<u>การนำส่งเช็คเรียกเก็บผ่านสำนักหักบัญชีอัตโนมัติ</u>

เมื่อธนาคารที่เป็นสมาชิกของสมาคมสำนักหักบัญชีสิงคโปร์ (Singapore Clearing House Association หรือ SCHA) ได้รับฝากเช็คจากลูกค้า จะดำเนินการดังนี้

1. พนักงานของธนาคารจะบันทึกข้อมูลจำนวนเงินตามเช็คแต่ละฉบับเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ของธนาคารผ่านเครื่อง Terminal ขณะเดียวกันนั้น จำนวนเงินตามเช็คจะถูกพิมพ์ลงบนด้านล่างของเช็คทางมุมขวามือด้วยหมึกแม่เหล็ก (MICR) โดยที่เช็คเหล่านี้จะมีการพิมพ์รหัสธนาคารผู้จ่ายเงินไว้เรียบร้อยแล้ว ก่อนที่ธนาคารผู้จ่ายจะจ่ายสมุดเช็คแก่ลูกค้าของตน

2. หลังจากการพิมพ์รหัสบนเช็คเรียบร้อยแล้ว เช็คทั้งหมดจะถูกจัดเป็นปึกแล้วส่งไปตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำไปส่งมอบให้สำนักหักบัญชีอัตโนมัติ เพื่อดำเนินการต่อไป

สำหรับธนาคารที่ประสงค์จะลดขั้นตอนการปฏิบัติงานของตนลง หรือธนาคารที่ยังไม่มีเครื่องพิมพ์รหัสข้อมูลด้วยหมึกพิมพ์สารแม่เหล็ก อาจทำความตกลงให้สำนักหักบัญชีอัตโนมัติทำการพิมพ์รหัสข้อมูล จำนวนเงินตามเช็คแทนตนก็ได้

<u>การจัดโครงสร้างภายในของสำนักหักบัญชีสิงคโปร์</u>

การหักบัญชีระหว่างธนาคารในสิงคโปร์อยู่ในความดูแลของสมาคม สำนักหักบัญชีสิงคโปร์ (SCHA) โดยมีสมาชิกซึ่งประกอบด้วยธนาคารพาณิชย์ 54 แห่ง ธนาคารออมสิน

และไปรษณีย์ และธนาคารกลางสิงคโปร์ หน้าที่ของสมาคมสำนักหักบัญชีสิงคโปร์ ที่สำคัญมี 2 ประการคือ

1. เจรจาเงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับการหักบัญชีอัตโนมัติกับบริษัทคอมพิวเตอร์เอกชนที่ว่าจ้างมาทำหน้าที่นี้ในนามของสมาชิก แต่ธนาคารสมาชิกของสมาคมสำนักหักบัญชีสิงคโปร์ ซึ่งต้องการใช้บริการหักบัญชีอัตโนมัติต้องทำความตกลงกับบริษัทคอมพิวเตอร์เอกชนเองต่างหาก บริษัทเอกชนซึ่งรับจ้างทำการหักบัญชีคือ บริษัท Banking Computer Services Pte Ltd. (BCS) ซึ่งเป็นกิจการร่วมของธนาคารพาณิชย์ 2 ธนาคารคือ Oversea Chinese Bank และธนาคารฮ่องกงเซี่ยงไฮ้ในสิงคโปร์ สำหรับธนาคารซึ่งไม่เป็นสมาชิกของสมาคมสำนักหักบัญชี อาจส่งเช็คเข้าเรียกเก็บในระบบอัตโนมัติดังกล่าวได้โดยส่งผ่านธนาคารสมาชิก

2. ดูแลกฎและระเบียบการหักบัญชีอัตโนมัติ สมาคมสำนักหักบัญชีสิงคโปร์จัดการโดยคณะกรรมการ ซึ่งมีจำนวน 7 คน โดยจะมาจากธนาคารกลางของสิงคโปร์ 2 คน จากธนาคารซึ่งสมาชิกเลือกขึ้น 4 คน และจากธนาคารซึ่งเป็นประธานของสมาคมธนาคารในประเทศสิงคโปร์อีก 1 คน หนึ่งในสองของตัวแทนจากธนาคารกลางรับตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการ

ขนาดของสำนักหักบัญชีอัตโนมัติสิงคโปร์

ณ สิ้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2527 มีจำนวนธนาคารพาณิชย์ดำเนินการอยู่ในประเทศสิงคโปร์ทั้งสิ้น 127 ธนาคาร ในจำนวนนี้เป็นธนาคารที่เข้าร่วมในระบบการหักบัญชีโดยตรง 54 ธนาคาร ธนาคารอื่น ๆ ต้องส่งเช็คเรียกเก็บผ่านธนาคารสมาชิกของสมาคมสำนักหักบัญชีธนาคารใดธนาคารหนึ่ง ปริมาณเช็คที่เข้าแลกเปลี่ยนที่สำนักหักบัญชีอัตโนมัติในปี พ.ศ. 2527 เฉลี่ยวันละ 120,000 ฉบับ

สรุปประเด็นที่น่าพิจารณาของประเทศสิงคโปร์

1. การพัฒนาระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารของสิงคโปร์มาสู่ระบบคอมพิวเตอร์เริ่มต้นตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2525 ด้วยการใช้ระบบพิมพ์รหัสข้อมูลบนเช็คด้วยหมึกแม่เหล็ก ใช้เครื่องอ่านและแยกเช็คซึ่งต่อเข้ากับคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นลักษณะขั้นตอนการพัฒนาขั้นเริ่มแรก เช่นเดียวกับพัฒนาการในประเทศต่าง ๆ ที่พัฒนามาสู่ระบบคอมพิวเตอร์

2. สำนักหักบัญชีสิงคโปร์ได้จัดให้มีบริการพิเศษ ในการดำเนินการเกี่ยวกับตัวเอกสารการเรียกเก็บเงิน ทั้งช่วงเวลาก่อนการหักบัญชี คือรับให้บริการพิมพ์รหัสข้อมูลหมึกแม่เหล็กบนเช็คซึ่งยังไม่ได้พิมพ์ และช่วงเวลาหลังการหักบัญชี คือให้บริการคัดแยกเช็คออกเป็นรายสาขาธนาคาร และเรียงลำดับเลขที่บัญชีลูกค้าให้แก่ธนาคารสมาชิกที่ต้องการใช้บริการดังกล่าว นับว่าเป็นการเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ธนาคารสมาชิกที่ประสงค์จะลดขั้นตอนการปฏิบัติงานของตนลง หรือธนาคารที่ยังไม่มีเครื่องพิมพ์รหัสข้อมูล ซึ่งวิธีการนี้น่าจะนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกรณีของสำนักหักบัญชีกรุงเทพฯ ที่กำลังจะพัฒนาไปสู่ระบบคอมพิวเตอร์

3. การชำระดุลการหักบัญชีระหว่างธนาคารในสิงคโปร์ กระทำผ่านบัญชีเงินฝากของแต่ละธนาคารสมาชิกที่มีอยู่ที่ธนาคารกลาง เช่นเดียวกับวิธีการของประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ที่เป็นอยู่

4. ลักษณะการดำเนินงานของสำนักหักบัญชีสิงคโปร์เป็นแบบรวมดำเนินการณ สำนักหักบัญชี (Centralization) โดยการว่าจ้างบริษัทคอมพิวเตอร์เอกชน (Banking Computer Services Pte Ltd.) เข้าดำเนินการ แต่ให้อยู่ภายใต้การดูแลของสมาคมสำนักหักบัญชีสิงคโปร์ (SCHA) โดยคณะกรรมการ 7 ท่านซึ่งมาจากธนาคารสมาชิก และธนาคารกลางนั้น นับว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับประเทศสิงคโปร์ เพราะ

ก. ปริมาณเช็คผ่านสำนักหักบัญชีเริ่มสูงถึงอัตราเฉลี่ย 120,000 ฉบับต่อวัน (เป็นอัตราที่ใกล้เคียงกับสำนักหักบัญชีที่กัวลาลัมเปอร์ ในมาเลเซีย และสำนักหักบัญชีกรุงเทพฯ ในประเทศไทย) ซึ่งเกินกำลังที่จะปฏิบัติงานด้วยมือภายในเวลาอันจำกัด

ข. ธนาคารสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่ได้ลงทุนในเครื่องพิมพ์รหัสข้อมูลด้วยหมึกแม่เหล็ก และเครื่องอ่านและแยกเช็ค การมีบริษัทเอกชนรับบริการให้จะช่วยให้สมาชิกได้รับความสะดวก

ค. ตัดปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการลงทุนครั้งแรก

ง. ลดภาระของธนาคารกลางที่ไม่ต้องเข้าจัดการสำนักหักบัญชีเอง

เหตุผลและความเหมาะสมข้างต้น ทำให้เห็นว่าวิธีการดังกล่าวเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้พัฒนาระบบการหักบัญชีของสำนักหักบัญชีระหว่างธนาคารในกรุงเทพมหานครได้อย่างเหมาะสม และทางสมาคมธนาคารไทยก็ได้เคยศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่จะจัดตั้ง

นิติบุคคลขึ้นดำเนินการเกี่ยวกับสำนักหักบัญชีอัตโนมัติ และส่งเฉพาะผลการหักบัญชีให้ธนาคารแห่งประเทศไทยบันทึกบัญชี

ประเทศมาเลเซีย

โครงสร้างของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร

ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศมาเลเซียมี 2 ระบบคือ

1. ระบบการหักบัญชีที่ใช้ในเขตเมืองกัวลาลัมเปอร์

การหักบัญชีในเขตเมืองกัวลาลัมเปอร์เริ่มพัฒนามาใช้ระบบการหักบัญชีอัตโนมัติ (Automated Cheque Processing System) คือมีการใช้เครื่องอ่านและแยกเช็ค (Reader & Sorter) ช่วยในกระบวนการแยกเรียงเช็ค เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2527 โดยมีศูนย์กลางดำเนินการที่สำนักหักบัญชีกัวลาลัมเปอร์ (KUALA LUMPUR AUTOMATED CLEARING HOUSE หรือ KLACH) ซึ่งมีฐานะเป็นส่วนงานหนึ่งของธนาคารกลาง

2. ระบบการหักบัญชีที่ใช้ในส่วนอื่นของประเทศ แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

ก) ในเมืองที่มีสำนักงานสาขาของธนาคารกลางตั้งอยู่ ธนาคารกลางมาเลเซียจัดให้มีสำนักหักบัญชีระหว่างธนาคารในเมืองที่เป็นศูนย์กลางของมลรัฐต่าง ๆ จำนวน 7 แห่ง ทุกแห่งดำเนินการหักบัญชีในระบบทำงานด้วยมือ

ข) ในเมืองอื่น ๆ ซึ่งไม่มีสำนักงานของธนาคารกลาง ธนาคารพาณิชย์ในท้องถิ่นจะได้รับเลือกเป็นผู้ดำเนินการหักบัญชีระหว่างธนาคาร ด้วยวิธีการเช่นเดียวกับสำนักหักบัญชีในเมืองต่าง ๆ ที่ธนาคารกลางเป็นผู้ดำเนินการ

วิธีการคือ ธนาคารส่งมายืกมาพบกันที่สำนักหักบัญชีวันละ 2 ครั้ง คือเวลา 12.00 น. และ 14.00 น. เพื่อแลกเปลี่ยนเช็คและจัดทำดุลหักบัญชีประจำวัน การชำระบัญชีระหว่างธนาคารกระทำภายในเย็นวันเดียวกัน ผ่านบัญชีเงินฝากที่ธนาคารกลาง และธนาคารพาณิชย์ที่ทำหน้าที่แทนธนาคารกลางในสำนักหักบัญชีแล้วแต่กรณี

กระบวนการหักบัญชีอัตโนมัติใน KLACH

1. เช็คที่เรียกเก็บผ่าน KLACH จะทราบผลภายใน 2 วัน ตามเวลาดังนี้

ธนาคารสมาชิกทยอยส่งเช็คที่รับไว้ในระหว่างวันทำการถึง KLACH เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ KLACH จะเริ่มงานตั้งแต่เวลา 11.00 น. ถึง 18.00 น. และภายในเวลาก่อนเที่ยงคืน KLACH จะส่งเทปแม่เหล็กที่บรรจุรายละเอียดของเช็คเรียกเก็บไปยังธนาคารสมาชิกผู้จ่ายเงิน เพื่อธนาคารสมาชิกจะได้นำไปหักบัญชีของลูกค้าต่อไป สำหรับยอดการได้ดุลหรือเสียดุลการหักบัญชีประจำวันนั้น ธนาคารสมาชิกจะได้รับแจ้งอย่างช้าตอน 05.00 น. ของวันทำการถัดไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลการชำระบัญชีผ่านบัญชีเงินฝากที่ธนาคารกลางเป็นรายการแรกของเช้าวันที่ได้ทราบดุลหักบัญชีนั้น

2. กระบวนการเกี่ยวกับเช็คที่ KLACH คือการใช้เครื่องอ่านและแยกเช็คเข้าช่วยอ่านรายการข้อมูลจากเช็คทุกฉบับ ซึ่งได้รับการพิมพ์รหัสข้อมูลรายละเอียดที่จำเป็นด้วยระบบหมึกแม่เหล็กไว้แล้ว ในการนี้ KLACH ใช้เครื่องอ่านและแยกเช็ค 2 ตัวเชื่อมต่อกับเครื่องคอมพิวเตอร์กลาง เพื่อจัดแยกข้อมูลเช็คทั้งหมดเป็นรายธนาคารและรายสาขาธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็ค นอกจากนั้นยังส่งข้อมูลดังกล่าวเข้าประมวลผลคำนวณดุลการหักบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์ จัดทำเทปแม่เหล็กหรือตารางรายงานเกี่ยวกับเช็คเรียกเก็บแก่ธนาคารสมาชิก

3. กรณีมีเช็คคืนต้องนำส่งถึง KLACH ก่อน 12.00 น. ของวันทำการถัดไป KLACH จะดำเนินการคำนวณยอดการได้ดุลหรือเสียดุลในรอบการหักบัญชีเช็คคืนของธนาคารสมาชิก และแจ้งต่อธนาคารกลางมาเลเซียเพื่อบันทึกรายการชำระบัญชีก่อน 14.00 น. ของวันที่ส่งเช็คคืนแก่ KLACH หรือเป็นรายการแรกของเช้าวันจันทร์ถัดไป (ธนาคารพาณิชย์ในมาเลเซียทำงานครึ่งวันในวันเสาร์)

4. อัตราค่าธรรมเนียมการบริการของ KLACH ขึ้นอยู่กับปริมาณและประเภทของเช็คที่นำส่ง คือถ้าเป็นเช็คที่ยังไม่ผ่านขั้นตอนของการพิมพ์ข้อมูลด้วยหมึกแม่เหล็กหรือพิมพ์ไม่ครบ ต้องใช้บริการพิมพ์ของ KLACH จะมีอัตราค่าธรรมเนียมสูงกว่า เช็คที่ธนาคารสมาชิกผู้ส่งเช็คเข้าเรียกเก็บได้จัดการพิมพ์ข้อมูลบนเช็คด้วยหมึกแม่เหล็กเรียบร้อยแล้ว

ขนาดของสำนักหักบัญชี

ประเทศมาเลเซียมีธนาคารพาณิชย์ดำเนินการอยู่รวมทั้งสิ้น 38 ธนาคาร มีสำนักงานทั้งสิ้น 711 สำนักงาน โดยอยู่ในเขตดำเนินงานของ KLACH 149 สำนักงาน ปริมาณเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารมีจำนวนประมาณวันละ 200,000 ฉบับ ในจำนวนนี้ประมาณร้อยละ 60 เป็นเช็คส่งเรียกเก็บผ่าน KLACH

การนำส่งเช็คเรียกเก็บผ่าน KLACH

เช็คที่ธนาคารส่งมายึกจะส่งไปเรียกเก็บผ่าน KLACH ควรจัดเป็นชุด (Batch) ชุดละไม่เกิน 200 ฉบับ ลักษณะของเช็คแต่ละชุดเป็นลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่จะกล่าวต่อไปนี้ โดยที่แต่ละชุดจะมีเช็คหลายลักษณะปนกันไม่ได้

1.1 ชุดของเช็คที่ผ่านการพิมพ์รหัสข้อมูลและตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว (Fully Proved and Encoded batches หรือ FP batches) หมายถึงเช็คที่ได้มีการพิมพ์รหัสข้อมูลและสอบทานความถูกต้องของรายการต่อไปนี้ด้วยระบบหมึกแม่เหล็ก คือเลขที่เช็ค จำนวนเงิน เลขที่ธนาคารและสาขาธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็ค

1.2 ชุดของเช็คที่จะต้องพิมพ์จำนวนเงิน (Amount Encoding batches หรือ AE batches) หมายถึงเช็คที่ต้องเข้ารับการพิมพ์รหัสข้อมูลจำนวนเงินตามเช็คเพียงอย่างเดียว เพิ่มเติมจากข้อมูลเลขที่เช็ค รหัสธนาคารและสาขาธนาคารผู้จ่ายเงินซึ่งได้ถูกพิมพ์ไว้ล่วงหน้าแล้ว

1.3 ชุดของเช็คที่จะต้องพิมพ์รหัสข้อมูลทั้งหมด (Exception Encoding batches หรือ EE batches) หมายถึงเช็คที่ยังไม่ได้รับการพิมพ์รหัสข้อมูลใด ๆ เลย ส่วนใหญ่จะเป็นเช็ครุ่นเก่าซึ่งเจ้าของบัญชีได้เบิกไปและเพิ่งนำมาใช้

2. เช็คที่จะนำส่งมาที่ KLACH จะต้องมีใบสรุปของเช็คแต่ละชุด และต้องมีการประทับตราระบุชื่อของธนาคารผู้ส่งเช็คไปเรียกเก็บบนเช็คทุกฉบับ

3. เมื่อ KLACH ได้รับชุดของเช็คแต่ละลักษณะจากธนาคารส่งมายึก KLACH จะดำเนินการดังนี้

3.1 เช็ค FP batches KLACH จะตรวจทานความถูกต้องของ FP batches โดยใช้เครื่องอ่านและแยกเช็คของ KLACH ช่วยทำการพิสูจน์จำนวนฉบับและยอดเงินของเช็คให้ตรงกับใบสรุปประจำชุด

เช็คแบบเก่าที่ไม่ใช่เช็คมาตรฐานตามระบบการใช้หมึกแม่เหล็ก อาจทำเป็น FP batches ได้ โดยนำเช็คใส่ซองซึ่งมีคุณลักษณะเฉพาะ (Carrier envelopes) เมื่อนำซองบรรจุเช็คไปพิมพ์รหัสข้อมูลของเช็คที่จำเป็นลงบนซอง จะสามารถดำเนินการตามกระบวนการอ่านและแยกเช็คด้วยเครื่องเหมือนกับเช็คมาตรฐานตามระบบหมึกแม่เหล็กที่เป็น FP batches

3.2 เช็ค AE batches KLACH จะดำเนินการพิมพ์ข้อมูลจำนวนเงินตามเช็คโดยหมึกแม่เหล็ก (ธนาคารส่มาชิกผู้ส่งเช็คประเภท AE ไปเรียกเก็บต้องแน่ใจว่าเช็คทุกฉบับใน AE batches จะต้องได้รับการพิมพ์รหัสข้อมูลอื่น ๆ นอกจากจำนวนเงินไว้ครบถ้วนแล้ว)

3.3 เช็ค EE batches จำแนกเป็นเช็คมาตรฐานที่ยังไม่มีแถบรหัส (Normal EE batches) และเช็คที่มีปัญหา เช่นฉีกขาด คุณภาพกระดาษและขนาดไม่ได้มาตรฐาน หรือมีแถบรหัสหมึกแม่เหล็กที่ไม่เข้ามาตรฐานที่กำหนด สำหรับเช็คมาตรฐานที่ยังไม่มีแถบรหัส จะต้องนำไปพิมพ์รหัสข้อมูลให้ครบถ้วน แต่สำหรับเช็คที่มีปัญหาต้องนำไปใส่ซองก่อนพิมพ์รหัส

4. หลังจากดำเนินการตามข้อ 3 แล้ว KLACH จะตรวจนับจำนวนเช็คและกระทบยอดจำนวนเงินโดยเทียบกับใบสรุปผลที่ธนาคารผู้เรียกเก็บจัดทำขึ้น โดยที่หากเป็นเช็ค FP batches จะตรวจในขั้นตอนการแยกเรียงเช็คด้วยเครื่องอ่านและแยกเช็คที่ติดตั้งอยู่ที่ศูนย์ปฏิบัติงาน(Processing Centre) ของ KLACH แต่ถ้าหากเป็นเช็คประเภท AE batches และ EE batches จะตรวจในขั้นตอนการสอบทานการพิมพ์รหัส หลังจากที่ได้ดำเนินการพิมพ์รหัสจำนวนเงินตามเช็คแล้ว

เมื่อพบข้อผิดพลาด กล่าวคือจำนวนเงินที่เรียกเก็บตามใบสรุปผล และเช็คในชุดไม่ตรงกัน KLACH จะยึดถือว่าการทำงานของศูนย์ปฏิบัติงานใน KLACH เป็นสิ่งที่ถูกต้องและดำเนินการแก้ไขใบสรุปผลให้ถูกต้องเพื่อส่งต่อแก่ธนาคารผู้จ่ายเงิน และส่งใบแจ้งการปรับปรุงให้ธนาคารผู้ส่งเช็คเรียกเก็บทราบก่อนเที่ยงคืนของวันดังกล่าว

5. สิ่งที่ศูนย์ปฏิบัติงานของ KLACH บริการแก่ธนาคารสมาชิกในขั้นตอนต่อจากข้อ 4. คือดำเนินการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยประมวลผลดุลการหักบัญชีและบันทึกรายละเอียดข้อมูลเช็คที่แต่ละธนาคารสมาชิกถูกเรียกเก็บ ลงในเทปแม่เหล็กหรืออื่น ๆ ตามความต้องการของสมาชิก แยกเป็นข้อมูลสองชุดคือ

5.1 รายละเอียดเช็คถูกเรียกเก็บแยกเรียงเป็นรายสาขาธนาคาร (Listing of inward items) รวมทั้งดุลเรียกเก็บเงินประจำวันของแต่ละสาขา เพื่อประโยชน์ในการทำการหักบัญชีระหว่างสาขา (Inter-Branch Clearing) ของธนาคารผู้จ่ายเงิน

5.2 สรุปผลการเรียกเก็บเป็นรายธนาคาร ทั้งรายการเรียกเก็บและถูกเรียกเก็บ (Summary of Clearing) เพื่อประโยชน์ในการชำระบัญชีระหว่างธนาคาร

ในกรณีที่ส่งมายึกขอให้ KLACH จัดบันทึกข้อมูลลงบนเทปแม่เหล็กและจานแม่เหล็ก KLACH จะคิดค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นจากค่าธรรมเนียมการจัดทำกระบวนการเกี่ยวกับตัวเช็ค

6. KLACH จะดำเนินการถ่ายไมโครฟิลม์เช็คทุกฉบับที่ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว และจัดตัวเช็คเข้าคู่กับรายงานหรือเทปแม่เหล็ก หรือจานแม่เหล็กแล้วแต่กรณี แล้วส่งไปยังหน่วยงานรับส่งของ KLACH ซึ่งธนาคารส่งมายึกจะมารับเช็คและรายงานในส่วนที่ธนาคารตนถูกเรียกเก็บกลับไปตามตารางเวลาที่ KLACH กำหนดไว้

7. เจ้าหน้าที่ของธนาคารส่งมายึกที่ไปรับเช็คและเอกสารจาก KLACH จะต้องตรวจดูจำนวนเช็คส่งเข้าเรียกเก็บและเช็คที่ถูกเรียกเก็บให้ตรงกับที่ปรากฏในชุดรายงานก่อนจึงจะนำกลับสำนักงานของตน และหากตรวจพบในภายหลังว่ามีเช็คของธนาคารอื่นปะปนมา ธนาคารส่งมายึกต้องรีบแจ้งต่อ KLACH ภายในเวลา 11.00 น. ของวันทำการถัดไป และส่งกลับไปถึง KLACH พร้อมกับเช็คคืนภายในเวลา 12.00 น.

การแบ่งส่วนงานของ KLACH

ส่วนงานภายใน KLACH จัดแบ่งตามหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานดังนี้

1. หน่วยงานรับส่ง
2. หน่วยงานพิมพ์รหัสข้อมูลหมึกแม่เหล็กและสอบทานรหัส
3. หน่วยงานอ่านและแยกเช็ค
4. หน่วยงานคอมพิวเตอร์
5. หน่วยงานป้อนข้อมูลเช็คที่เครื่องรับไม่ได้ผ่าน Terminal ซึ่งต่อเชื่อมกับเครื่องคอมพิวเตอร์
6. หน่วยงานจัดทำดุล
7. หน่วยงานจัดถ่ายไมโครฟิลม์และจัดทำรายงาน

สรุปประเด็นที่น่าพิจารณาของประเทศมาเลเซีย

1. สำดับขั้นการพัฒนาระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารมาสู่ระบบที่ใช้คอมพิวเตอร์ในเขตเมืองกัวลาลัมเปอร์จัดอยู่ในขั้นเริ่มแรก โดยเริ่มดำเนินการประมาณเดือนมกราคม พ.ศ. 2527 โดยใช้ระบบการพิมพ์รหัสข้อมูลด้วยหมึกแม่เหล็กบนเช็ค ใช้เครื่องอ่านและแยกเช็คที่เชื่อมต่อกับเครื่องคอมพิวเตอร์ และเป็นแบบรวมดำเนินการ ณ ศูนย์หักบัญชี (Centralization) ซึ่งนับว่าเหมาะสมกับสภาวะการณ์ของประเทศมาเลเซีย เนื่องจากในระยะเริ่มต้นอาจมีธนาคารสมาชิกบางธนาคารในระบบยังไม่พร้อม การที่สำนักหักบัญชีรับดำเนินการเกี่ยวกับขั้นตอนการหักบัญชีเองทั้งหมด เป็นเรื่องที่น่าจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะปริมาณเอกสารผ่านระบบมีประมาณ 120,000 ฉบับต่อวัน

2. สำนักหักบัญชีอัตโนมัติในเขตเมืองกัวลาลัมเปอร์ (KLACH) เป็นสำนักหักบัญชีที่ดำเนินงานในลักษณะศูนย์ปฏิบัติงาน กล่าวคือ ให้บริการเกี่ยวกับเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารตั้งแต่การพิมพ์รหัสข้อมูลบนเช็ค การอ่านและแยกเช็ค การประมวลผลข้อมูลเพื่อให้ทราบผลการหักบัญชีและจัดพิมพ์รายงานที่จะต้องแจ้งแก่ธนาคารสมาชิก นอกจากนั้น ยังจัดให้มีบริการพิเศษภายหลังขั้นตอนการหักบัญชี ในการบันทึกรายละเอียดข้อมูลเช็คที่แต่ละธนาคารสมาชิกถูกเรียกเก็บ ลงในเทปแม่เหล็กหรืออื่น ๆ ตามความต้องการของสมาชิก โดยคิดค่าธรรมเนียมสำหรับบริการเหล่านี้จากธนาคารสมาชิกตามปริมาณงานที่แต่ละธนาคารได้รับบริการ ในระบบการดำเนินงานเช่นนี้ ธนาคารสมาชิกไม่จำเป็นต้องจัดซื้อเครื่องพิมพ์รหัสข้อมูลและเครื่องอ่านและแยกเช็ค ไว้ใช้เองทุกธนาคาร โดยเฉพาะธนาคารสมาชิกที่มีปริมาณเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารไม่สูงนัก ไม่เกินขีดความสามารถในการจัดทำใบสรุปผลเช็คเรียกเก็บแต่ละฉบับด้วยเครื่องพิมพ์และเครื่องคำนวณ

3. สำนักหักบัญชีอัตโนมัติในเขตเมืองกัวลาลัมเปอร์ ธนาคารกลางมาเลเซียเป็นผู้ลงทุนและดำเนินการเอง ในลักษณะที่ถือว่าสำนักหักบัญชีเป็นส่วนงานหนึ่งของธนาคารกลาง ผลเสียคือธนาคารกลางจะต้องรับภาระเงินลงทุนครั้งแรกซึ่งสูงมาก และมีภาระที่จะต้องจัดเตรียมสถานที่ จัดการบริหารงานบุคคลและควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปด้วยดี และสำรองสำหรับการขยายตัวของปริมาณงานในอนาคตด้วย ส่วนผลดี คือธนาคารกลางเป็นแหล่งรวมข้อมูลการหักบัญชีทั้งหมด ง่ายต่อการควบคุมและรักษาความปลอดภัย การแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นระหว่างธนาคารสมาชิกทำได้สะดวกและรวดเร็ว

4. การชำระดุลการหักบัญชีระหว่างธนาคารกระทำผ่านบัญชีเงินฝากที่ธนาคารกลาง เช่นเดียวกับวิธีการส่วนใหญ่ในประเทศต่าง ๆ ที่ปฏิบัติกัน

5. ได้มีข้อกำหนดของสำนักหักบัญชีอัตโนมัติในเขตเมืองกัวลาลัมเปอร์เกี่ยวกับเช็คซึ่งไม่ใช่เช็คมาตรฐาน โดยให้บรรจุเช็คลงในซองซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะก่อนที่จะนำไปพิมพ์รหัสข้อมูล และนำเข้าเครื่องอ่านและแยกเช็คนั้น สามารถนำมาใช้กับกรณีของประเทศไทยได้ และในกรณีที่ธนาคารสมาชิกประสงค์จะใช้เช็คแบบเก่าซึ่งมีเหลืออยู่ในสต๊อกเป็นจำนวนมากต่อไปหลังจากเวลาที่กำหนด (ภายในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2528) ธนาคารสมาชิกนั้นจะต้องยอมรับภาระค่าใช้จ่ายที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตเมื่อเช็คเหล่านั้นต้องถูกนำบรรจุซองเพื่อส่งเข้าเรียกเก็บในระบบใหม่

<u>ประเทศฟิลิปปินส์</u>

โครงสร้างของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร

1. หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการหักบัญชี

ในอดีตธนาคารกลางทำหน้าที่ในการให้บริการการหักบัญชีระหว่างธนาคารทั่วประเทศโดยใช้วิธีแบบเก่าที่ใช้บุคคลปฏิบัติ ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 ได้มีการปรับปรุงวิธีการหักบัญชีโดยใช้เครื่องอ่านและแยกเช็คสำหรับการหักบัญชีในเขตนครมะนิลา โดยได้จัดตั้งสำนักหักบัญชีฟิลิปปินส์ (Phillipine Clearing House Corporation หรือ PCHC) ในรูปแบบนิติบุคคล โดยมีธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมธนาคารฟิลิปปินส์ (Bankers Association of the Phillipines หรือ BAP) เป็นผู้ถือหุ้น และมีคณะกรรมการบริหารซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากธนาคารสมาชิกของ PCHC ซึ่งมีทั้งสมาชิกผู้ถือหุ้นและสมาชิกสมทบ การคิดค่าบริการและการรับภาระค่าใช้จ่ายใน PCHC นี้คิดเป็นรายเดือน โดยใช้สูตรการคำนวณที่คณะกรรมการ PCHC เป็นผู้กำหนด ทั้งนี้นอกเหนือจากค่าสมัครเป็นสมาชิกแรกเข้าในกรณีที่สมาชิกมิได้เป็นผู้ถือหุ้น และในกรณีที่เป็นธนาคารสมาชิกผู้ถือหุ้น ก็ต้องมีจำนวนหุ้นขั้นต่ำตามที่คณะกรรมการ PCHC เป็นผู้กำหนด ส่วนการหักบัญชีในเขตอื่น ๆ นอกนครมะนิลานั้นธนาคารกลางยังคงให้บริการการหักบัญชีโดยไม่คิดค่าบริการใด ๆ ทั้งสิ้น

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จึงกล่าวได้ว่า ปัจจุบันหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่ในการหักบัญชีระหว่างธนาคารมี 2 หน่วยงานคือ

(ก) สมาคมสำนักหักบัญชีฟิลิปปินส์ (PCHC) รับผิดชอบการหักบัญชีระหว่างธนาคารภายในเขตนครมะนิลา

(ข) ธนาคารกลาง รับผิดชอบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในเมืองอื่น ๆ และการหักบัญชีระหว่างเขต

2. ขนาดของระบบการหักบัญชี

มีสถาบันต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกการหักบัญชีทั้งสิ้น 57 สถาบัน กล่าวคือเป็นธนาคารพาณิชย์และธนาคารเพื่อการออมทรัพย์ 54 แห่ง กระทรวงการคลัง สำนักงานไปรษณีย์และธนาคารกลางฟิลิปปินส์ การให้บริการการหักบัญชีของธนาคารกลางกระทำโดยสำนักหักบัญชีในจังหวัดต่าง ๆ รวม 30 แห่ง ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2527 มีจำนวนเช็คที่ผ่านระบบการหักบัญชีทั้งสิ้น 24.1 ล้านฉบับ รวมเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 199.4 พันล้านเปโซ

3. ระบบการหักบัญชี

การหักบัญชีในประเทศฟิลิปปินส์แบ่งออกเป็น 2 ระบบคือ

3.1 การหักบัญชีในเมือง (Local Clearing) เป็นการแลกเปลี่ยนเช็คระหว่างธนาคารในนครมะนิลา ซึ่งดำเนินงานโดย PCHC การส่งเช็คเข้า PCHC นี้ธนาคารสมาชิกสามารถส่งได้โดยตรง แต่สำหรับธนาคารซึ่งมิได้มีสาขาอยู่ในนครมะนิลาจะสามารถส่งเช็คเข้าเรียกเก็บใน PCHC ได้โดยส่งผ่านสำนักหักบัญชีนอกเมืองและต่างเขต ซึ่งดำเนินการโดยธนาคารกลาง และธนาคารกลางจะส่งต่อถึงหน่วยงานหักบัญชีของตนที่ตั้งอยู่ในนครมะนิลาเพื่อรวบรวมส่งต่อไปยัง PCHC การหักบัญชีระบบนี้ใช้เครื่องอ่านและแยกเช็ค และระบบหมึกพิมพ์แม่เหล็กเข้าช่วยในการดำเนินงาน เป็นระบบที่เรียกเก็บเงินได้ภายในวันเดียว เพราะเช็คคืนต้องส่งคืนภายในเวลา 9.00 น. ของวันทำการถัดไป

วิธีการหักบัญชีกระทำโดย PCHC ได้กำหนดไว้ว่าเช็คที่จะเรียกเก็บผ่าน PCHC ต้องเป็นเช็คที่มีคุณสมบัติเป็นหมึกพิมพ์แม่เหล็กครบ และได้พิมพ์จำนวนเงินตามเช็คด้วยเครื่องพิมพ์หมึกแม่เหล็กเรียบร้อยแล้ว เวลาของการหักบัญชีจะเริ่มเวลา 16.00 น.ของทุกวันทำการ ธนาคารสมาชิกต้องจัดเช็คที่ประสงค์จะเรียกเก็บเป็นปึก ๆ ละไม่เกิน 200 ฉบับ และต้องมี

บัตรคุมยอดชุดเอกสาร ซึ่งต้องพิมพ์จำนวนเงินรวมของเอกสารในชุดด้วยหมึกพิมพ์แม่เหล็ก แนบมากับซองซึ่งบรรจุเช็คที่จะส่งเข้าเรียกเก็บพร้อมกับใบนำส่ง PCHC จะเป็นผู้ดำเนินการหักบัญชีด้วยเครื่องอ่านและแยกเช็ค และจะถ่ายไมโครฟิลม์ของเช็คทุกฉบับที่เรียกเก็บผ่าน PCHC PCHC จะส่งรายงาน (Statement) ซึ่งแสดงรายการเช็คส่งเข้าเรียกเก็บ (Out-Clearing) และรายการเช็คที่ถูกเรียกเก็บ (In-Clearing) ให้แก่ธนาคารกลางภายในเวลา 8.00 น. ของวันทำการถัดไป และสำหรับธนาคารสมาชิกแต่ละธนาคารเมื่อได้รับรายงานประจำวัน รายละเอียดผลการเรียกเก็บแยกรายสาขา (Breakdown of Outgoing/Incoming Clearing Results per Branch) จะต้องตรวจสอบยอดการส่งเช็คเข้าเรียกเก็บ และยอดเช็คที่ถูกเรียกเก็บของตน และในกรณีที่เกิดความผิดพลาดอันจะทำให้เกิดผลกระทบต่อเงินสดสำรองตามกฎหมายของธนาคารพาณิชย์ในบัญชีที่ธนาคารกลาง ธนาคารสมาชิกต้องรายงานให้ PCHC ทราบภายในเวลา 10.00 น. ของวันทำการถัดไป และในกรณีที่ธนาคารสมาชิกต้องการรายการเช็คที่ตนถูกเรียกเก็บและ/หรือเทปแม่เหล็กบันทึกรายการ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ จะต้องทำหนังสือขอเป็นทางการภายใน 4 วันทำการถัดไป

นอกจากนี้ ยังมีการหักบัญชีพิเศษของ PCHC ซึ่งธนาคารผู้เรียกเก็บเงินส่งเช็คถึงธนาคารผู้จ่ายโดยตรงภายหลังเวลา 16.00 น. ตามที่ PCHC กำหนดการหักบัญชีรอบพิเศษนี้จะมีทั้งเช็คปกติและเช็คคืน ข้อกำหนดคือเช็คปกติต้องส่งไปยังธนาคารผู้ถูกเรียกเก็บภายในเวลา 20.00 น. และเช็คคืนต้องส่งถึงภายในเวลา 9.00 น. ของวันทำการถัดไป การหักบัญชีพิเศษนี้จะมีหลักฐานเป็นใบรับ (Special Clearing Receipt) ต้นฉบับและสำเนาจะเก็บไว้ที่ธนาคารผู้ส่ง สำเนาที่ 3 จะส่งไปยังธนาคารผู้ถูกเรียกเก็บ ต้นฉบับใบรับธนาคารผู้เรียกเก็บจะใช้แสดงเป็นเอกสารประกอบการคำนวณดุลหักบัญชีใน PCHC ในรอบการหักบัญชีต่อไป PCHC จะส่งผลการหักบัญชีประจำวันไปยังฝ่ายการบัญชีของธนาคารกลางในนครมะนิลา เพื่อรวบรวมผลการหักบัญชีรวมกับผลการหักบัญชีนอกเมือง และการหักบัญชีต่างเขต (Out of Town และ Inter-Regional Clearing) ของธนาคารกลาง

3.2 การหักบัญชีนอกเมืองและการหักบัญชีต่างเขต (Out of Town และ Inter-Regional Clearing) เป็นการแลกเปลี่ยนเช็คและตราสารการหักบัญชีที่เรียกเก็บจากธนาคารที่ตั้งอยู่นอกเขตนครมะนิลา และการแลกเปลี่ยนระหว่างศูนย์กลางสำนักหักบัญชี

ต่างจังหวัดในเขต วิสายัน (Visayas) และมินดาเนา (Mindanao) การหักบัญชีระบบนี้มีธนาคารกลางเป็นผู้ดำเนินการโดยใช้วิธีการแบบเก่าคือใช้แรงงานคน

สำหรับเช็คต่างจังหวัดที่เรียกเก็บจากธนาคารหรือสาขาธนาคารในเขตนครมะนิลา ซึ่งต้องดำเนินการโดยส่งผ่านหน่วยหักบัญชีของธนาคารกลางเพื่อส่งต่อแก่ PCHC ตามที่กล่าวถึงในข้อ 3.1 นั้น ธนาคารผู้เรียกเก็บจะต้องพิมพ์รหัสข้อมูลด้วยหมึกพิมพ์แม่เหล็กบนเช็คด้วยระบบ MICR ตามข้อกำหนดของ PCHC

สำนักหักบัญชีนอกเมืองและต่างเขตของธนาคารกลางมีทั้งสิ้น 30 แห่ง โดยตั้งอยู่ในนครมะนิลา 1 แห่ง

วิธีการหักบัญชีกระทำโดยธนาคารสมาชิกจะต้องรวบรวมเช็คเรียกเก็บนอกเมืองเป็นปึก ๆ ละไม่เกิน 200 ฉบับเช่นเดียวกับการหักบัญชีในเมือง และนำมายังสำนักหักบัญชีของธนาคารกลางทั้ง 30 แห่งในเวลา 16.00 น. ของทุกวันทำการ โดยธนาคารสมาชิกต้องจัดทำรายงาน "Clearing Statement" ซึ่งจะบันทึกรายการเช็คส่งออกเรียกเก็บจำนวนเงินและจำนวนฉบับของเช็คแนบไปกับช่องที่บรรจุเช็คที่ต้องการเรียกเก็บไปวางลงในช่องที่ถูกต้องของธนาคารอื่น ๆ ซึ่งจะมีตัวแทนธนาคารคอยบันทึกรายการเช็ครับเข้าลงในรายงาน "Clearing Statement" และจะแสดงผลการหักบัญชีสุทธิว่าเป็นยอดเจ้าหนี้ (ได้ดุลการหักบัญชี) หรือยอดลูกหนี้ (เสียดุลการหักบัญชี) ในวันนั้น ต่อจากนั้นพนักงานหักบัญชีของธนาคารกลางจะตรวจสอบความถูกต้อง ทำงบพิสูจน์ยอดการหักบัญชีและใบ Clearing Manifest ควบคุมจำนวนบัตรของช่องและจำนวนเงิน และพนักงานหักบัญชีในจังหวัดนั้น จะต้องตรวจสอบและลงนามรับรองความถูกต้อง เพื่อจัดส่งไปยังจุดหมายปลายทาง คือเมืองข้างเคียงในเขตเดียวกัน โดยบรรจุในถุงเมล์ทางเครื่องบินหรือรถยนต์โดยสาร

สำหรับการหักบัญชีต่างเขตก็มีวิธีปฏิบัติเช่นเดียวกับการหักบัญชีนอกเมือง แต่เช็คที่จะหักบัญชีต่างเขตนี้จะต้องนำมาให้สำนักหักบัญชีของธนาคารกลางก่อนเวลา 9.00 น. เพื่อให้มีเวลามากพอในการจัดส่งไปยังเมืองอื่นที่อยู่ต่างเขตกัน โดยทางเครื่องบินหรือรถยนต์โดยสาร ดุลสุทธิของการแลกเปลี่ยนเช็คเพื่อหักบัญชีกันนี้ จะรายงานโดยตรงต่อฝ่ายการบัญชี

ของธนาคารกลางในนครมะนิลาโดย Dex Machine หรือโทรศัพท์ทางไกล และฝ่ายการบัญชีจะเป็นผู้รวบรวมผลการแลกเปลี่ยนเช็คทั้งการหักบัญชีในเมือง การหักบัญชีนอกเมืองและการหักบัญชีต่างเขต และจะทำการเพิ่มยอด หรือลดยอดบัญชีเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ที่มีอยู่กับธนาคารกลางเพื่อชำระดุลการหักบัญชีดังกล่าว

ระยะเวลาที่ลูกค้าธนาคารจะเบิกเงินได้หลังจากที่นำฝากเช็คให้ธนาคารเรียกเก็บ ในกรณีของการหักบัญชีในเมือง จะใช้เวลา 2 วันทำการ (แม้ระบบการหักบัญชีในเมืองจะใช้เวลา 1 วัน คือเป็น one day clearing แต่รอบการหักบัญชีเริ่มเวลา 16.00 น. ลูกค้าจึงสามารถเบิกเงินได้ในวันรุ่งขึ้น) ส่วนในกรณีของการหักบัญชีนอกเมืองและการหักบัญชีต่างเขต จะใช้เวลา 4 วัน นับจากวันส่งเช็คหากไม่มีเช็คคืนมา

การหักบัญชีเป็นพิเศษของสำนักหักบัญชีของธนาคารกลาง

เป็นบริการพิเศษที่ธนาคารกลางฟิลิปปินส์จัดขึ้นเพื่อการหักบัญชีเป็นค่าชำระตั๋วเงินคลังที่ครบกำหนดชำระ โดยตั๋วเงินคลังที่ครบกำหนดจะต้องประทับตราพิเศษ "PAID" พร้อมด้วยชื่อของธนาคารและสาขา สถาบันและองค์การ และวันที่ชำระเงิน ตั๋วเงินคลังดังกล่าวต้องฝึกในซองแยกต่างหาก ยอดรวมจำนวนเงินนี้จะนำไปรวมเป็นยอดลูกหนี้จากธนาคารกลาง

อาจกล่าวได้ว่า บริการนี้เป็นวิธีการหนึ่งของการชำระเงินคืนแก่เอกชนผู้ลงทุนในตั๋วเงินคลังเมื่อครบกำหนดไถ่ถอน แทนที่จะต้องนำตั๋วเงินคลังมาขอรับเงินจากกระทรวงการคลัง

<u>สรุปประเด็นที่น่าพิจารณาของประเทศฟิลิปปินส์</u>

1. ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในเขตนครมะนิลา เพิ่งเริ่มพัฒนามาสู่ระบบที่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เมื่อ พ.ศ. 2523 โดยเริ่มต้นจากการใช้ระบบการพิมพ์รหัสข้อมูลหมึกแม่เหล็กบนเช็ค ใช้เครื่องอ่านและแยกเช็คซึ่งต่อเชื่อมกับเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งนับว่าเป็นไปตามลำดับขั้นตอนการพัฒนาในระยะเริ่มแรกเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ

2. ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในเขตนครมะนิลา เป็นระบบเรียกเก็บเงินได้ภายในวันเดียว (one-day clearing) เช็คคืนต้องส่งคืนภายในเวลา 9.00 น. ของวันทำการถัดไป นับว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ทราบผลได้โดยเร็ว

3. การจัดตั้งสำนักหักบัญชีในเขตนครมะนิลา จัดตั้งขึ้นในรูปนิติบุคคล โดยมีธนาคารพาณิชย์ที่เป็นสมาชิกสมาคมธนาคารฟิลิปปินส์เป็นผู้ถือหุ้น สำนักหักบัญชีดังกล่าวเป็นผู้ลงทุนในเครื่องอ่านและแยกเช็ค และเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนสูง เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งอาจนำมาใช้ในประเทศไทย โดยสมาชิกของสมาคมธนาคารไทยเป็นผู้ร่วมลงทุนและถือหุ้น ส่วนธนาคารพาณิชย์สาขาธนาคารต่างประเทศ หรือธนาคารพาณิชย์ที่มีปริมาณเช็คไม่มากนักก็อาจเป็นสมาชิกประเภทที่ไม่ได้เป็นผู้ถือหุ้นก็ได้

4. สำนักหักบัญชีในเขตนครมะนิลา มีข้อกำหนดให้เช็คที่จะส่งเข้าเรียกเก็บเงินจะต้องเป็นเช็คที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานของการใช้ระบบหมึกพิมพ์แม่เหล็ก และได้พิมพ์รหัสข้อมูลด้วยหมึกพิมพ์แม่เหล็กครบถ้วนเรียบร้อยแล้วรวมทั้งจำนวนเงินตามเช็ค คือจะไม่เปิดให้มีบริการพิเศษในขั้นตอนก่อนการดำเนินการหักบัญชี เป็นหน้าที่ของธนาคารผู้นำส่งเช็คเข้าเรียกเก็บเอง ที่จะต้องจัดเตรียมเช็คให้เรียบร้อย รวมทั้งต้องจัดให้มีบัตรคุมยอดชุดเอกสาร ด้วยการมีข้อกำหนดเช่นนี้ย่อมลดภาระในการจัดเตรียมดำเนินงานของสำนักหักบัญชี แต่ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการตัดทางเลือกของธนาคารสมาชิกในการจะใช้บริการพิเศษดังกล่าว ข้อกำหนดเช่นนี้จะเหมาะสมสำหรับกรณีที่ธนาคารสมาชิกในระบบต่างมีปริมาณเช็คเรียกเก็บมากพอสมควรที่จะมีเครื่องพิมพ์หมึกแม่เหล็กไว้ใช้เองได้โดยไม่เกิดความสูญเปล่ามากนัก

5. ได้มีการกำหนดระยะเวลาในการขอใช้บริการพิเศษหลังขั้นตอนการหักบัญชีเกี่ยวกับการขอรายงานรายละเอียดเช็คถูกเรียกเก็บและ/หรือ เทปแม่เหล็กบันทึกรายการของธนาคารสมาชิกจากสำนักหักบัญชีในเขตนครมะนิลาว่าจะต้องทำหนังสือขอเป็นทางการภายใน 4 วันทำการถัดจากวันที่มีการหักบัญชี ข้อกำหนดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักหักบัญชีโดยสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดอายุในการจัดเก็บ File ข้อมูลต่าง ๆ กำหนดชนิดของอุปกรณ์ส่วนความจำ (Memory Storage) ของคอมพิวเตอร์ที่ควรใช้จัดเก็บข้อมูลตลอดจนการถ่ายเทข้อมูลระหว่างอุปกรณ์ส่วนความจำต่าง ๆ เพื่อให้การใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์เป็นไปอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ แนวทางเช่นนี้น่าจะเป็นประโยชน์หากนำมาใช้กับระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารด้วยคอมพิวเตอร์ของทุกประเทศ แม้แต่ที่สำนักหักบัญชีกรุงเทพมหานครเมื่อพัฒนาไปสู่ระบบคอมพิวเตอร์

6. วิธีการหักบัญชีต่างเขต (Inter-Regional Clearing) ซึ่งธนาคารกลางฟิลิปปินส์เป็นผู้ดำเนินการทำให้ลูกค้าได้รับเงินเร็วขึ้น ใช้เวลาประมาณ 4 วันทำการนี้ น่าจะ

นำมาใช้กับกรณีของประเทศไทย เพราะปัจจุบันการใช้บริการของธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ดำเนินการเรียกเก็บนั้น ธนาคารพาณิชย์ผู้จ่ายเงินตามตราส่ารการเรียกเก็บเงินอาจขอลเวลาการจ่ายได้บ้างภายในกำหนดเวลาของส่มาคมธนาคารไทย ซึ่งกรณีสูงสุดคือ 15 วัน ดังนั้น ถ้าธนาคารกลางจะให้ส่าขาทั้ง 3 แห่งให้บริการการหักบัญชีระหว่างภาคกับสำนักหักบัญชีกรุงเทพมหานคร น่าจะทำให้ลดระยะเวลาการเรียกเก็บเงินระหว่างภูมิภาคได้

ประเทศญี่ปุ่น

โครงส่ร้างของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร

โครงส่ร้างของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศญี่ปุ่น พอจะส่รุปได้ดังนี้

1. ลักษณะการดำเนินงานของสำนักหักบัญชี

ในประเทศญี่ปุ่น สำนักหักบัญชีซึ่งดำเนินการหักบัญชีระหว่างธนาคารประกอบขึ้นใน 2 ลักษณะคือ

1.1 สำนักหักบัญชีทางการ ดำเนินการโดยธนาคารกลางญี่ปุ่นและธนาคารพาณิชย์ ณ ปลายปี พ.ศ. 2527 มีสำนักหักบัญชีประเภทนี้ 183 แห่ง

1.2 สำนักหักบัญชีเอกชน ดำเนินการโดยส่มาคมธนาคารในญี่ปุ่น มีจำนวน 617 สำนักงาน

2. วิธีการหักบัญชี

2.1 การส่งเช็คไปเรียกเก็บเงินที่สำนักหักบัญชีของทางการและเอกชนมีวิธีการคล้ายคลึงกัน คือธนาคารผู้เรียกเก็บจะแยกเช็คที่ส่งเรียกเก็บเป็นรายธนาคาร

2.2 จำนวนเงินสุทธิระหว่างเช็คส่งออกเพื่อเรียกเก็บเงิน และเช็ครับเข้าจากสำนักหักบัญชีของแต่ละธนาคาร คือดุลหักบัญชีที่จะต้องชำระบัญชีกัน การชำระดุลหักบัญชีกระทำได้ 2 ลักษณะคือ

ก) สำนักหักบัญชีที่อยู่ในท้องที่ซึ่งมีสำนักงานของธนาคารกลางตั้งอยู่จำนวน 34 แห่ง จะกระทำโดยวิธีเพิ่มหรือลดยอดบัญชีเงินฝากของธนาคารส่มาชิกที่เปิดไว้กับธนาคารกลาง

ข) สำนักหักบัญชีในท้องที่อื่น กระทำผ่านบัญชีเงินฝาก ซึ่งธนาคารสมาชิกเปิดไว้กับธนาคารพาณิชย์ภายในท้องถิ่นซึ่งได้รับแต่งตั้งขึ้นเพื่อการนี้

3. การจัดการภายในสำนักหักบัญชี

3.1 สำนักหักบัญชีโดยธนาคารกลาง สำนักหักบัญชีที่อยู่ในท้องที่ซึ่งมีสำนักงานของธนาคารกลางตั้งอยู่ 34 แห่ง ดำเนินการภายใต้ความเห็นชอบของธนาคารกลาง

3.2 สำนักหักบัญชีเอกชน สำนักหักบัญชีเอกชนในประเทศญี่ปุ่นก่อตั้งและดำเนินการโดยสมาคมธนาคาร ปัญหาในการบริหารและปรับปรุงแก้ไขกฎหรือระเบียบการหักบัญชีจะตัดสินโดยคณะกรรมการอำนวยการของสมาคม แต่กฎหรือระเบียบของสำนักหักบัญชีมักจะต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับของสำนักหักบัญชีโตเกียว ซึ่งการดำเนินการทุกอย่างต้องได้รับความเห็นชอบจากธนาคารกลาง จึงกล่าวได้ว่าสำนักหักบัญชีเอกชนในญี่ปุ่น ดำเนินการโดยตรงโดยองค์การเอกชน แต่อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารกลางด้วยโดยทางอ้อม

สำนักหักบัญชีซึ่งดำเนินการทั้งสองลักษณะยึดถือระเบียบของสำนักหักบัญชีโตเกียวเป็นบรรทัดฐาน

<u>ระบบการหักบัญชีในโตเกียว</u>

1. ธนาคารสมาชิกรวบรวมเช็คที่ต้องการเรียกเก็บจากธนาคารสมาชิกอื่นส่งไปยังสำนักหักบัญชีโตเกียว สำนักหักบัญชีโตเกียวจะดำเนินการแยกเช็คเหล่านั้นเป็นรายธนาคาร และคำนวณยอดเงินที่สมาชิกแต่ละธนาคารส่งเข้าเรียกเก็บ และที่ถูกเรียกเก็บจากธนาคารสมาชิกอื่น

2. ในวันทำการถัดไป ธนาคารสมาชิกไปรับเช็คที่ตนถูกเรียกเก็บจากสำนักหักบัญชีไปยังที่ทำการของตนเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนภายในของตนเพื่อหักบัญชีลูกค้า

3. สำนักหักบัญชีโตเกียวจะแจ้งยอดเงินการได้ดุลหรือขาดดุลหักบัญชีของสมาชิกแต่ละธนาคารให้ธนาคารกลางญี่ปุ่นทราบด้วยวิธีส่งเทปแม่เหล็กบันทึกข้อมูลไปให้ และธนาคารกลางญี่ปุ่นจะบันทึกบัญชีชำระดุลการหักบัญชีในเวลา 13.00 น.

4. ขั้นตอนการจัดแยกเช็คและคำนวณดุลการหักบัญชีระหว่างธนาคารนั้น สำนักหักบัญชีโตเกียวได้ใช้เครื่องอ่านและแยกเช็คเข้าช่วยและข้อมูลที่อ่านได้ทั้งหมดจะถูกส่งต่อไปประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์

พัฒนาการของระบบการหักบัญชีในญี่ปุ่น

1. สำนักหักบัญชีแห่งแรกในประเทศญี่ปุ่น คือสำนักหักบัญชีที่เมืองโอซากา ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2422 แต่สำนักหักบัญชีที่ใหญ่ที่สุดคือ สำนักหักบัญชีโตเกียว ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2430 ปัจจุบันรับปริมาณงานการหักบัญชีสูงถึงร้อยละ 66 ของมูลค่าเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั้งประเทศ หรือร้อยละ 32 ของปริมาณตราสารการเรียกเก็บเงินระหว่างกัน

2. ในปี พ.ศ. 2514 ได้มีการนำระบบหมึกพิมพ์แม่เหล็กมาใช้เป็นสื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับเช็คเพื่อให้เครื่องอ่านและแยกเช็ค และเครื่องคอมพิวเตอร์สามารถช่วยทำงานในขั้นตอนการแยกเช็คและการประมวลผลข้อมูลหาดุลสุทธิของการหักบัญชีประจำวัน

3. ในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการตั้งข่ายงานการสื่อสาร สำหรับการแจ้งข่าวสารการโอนเงินสุกล "เยน" ระหว่างธนาคารและสถาบันการเงินด้วยสัญญาณไฟฟ้า เรียกว่า "ระบบเซ่นจิน" (Zengin System) การทำงานของระบบการโอนเงินภายในประเทศนี้เป็นระบบเปิดตลอด 24 ชั่วโมง ข้อมูลทุกรายการที่ส่งผ่านข่ายงานระบบเซ่นจินนี้จะถูกรวบรวมไว้ที่ศูนย์ คือ Zengin Centre เพื่อประมวลผลดุลสุทธิประจำวันสถาบันละยอดเดียว ศูนย์เซ่นจินจะรายงานยอดดุลสุทธิให้ธนาคารกลางญี่ปุ่นทราบในวันทำการถัดไป เพื่อจัดการชำระบัญชีระหว่างธนาคารต่อไป

4. ในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการปรับปรุงและขยายข่ายงานเซ่นจินครั้งใหญ่ ทำให้มีความสามารถรับการติดต่อจากสมาชิกได้เพิ่มขึ้น จำนวนจุดติดตั้งเครื่องรับส่งข้อมูลโอนเงินระหว่างสมาชิกเซ่นจินจึงเพิ่มขึ้นเป็นกว่า 18,000 สำนักงาน

5. เงื่อนไขประการสำคัญของการปรับปรุงระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในญี่ปุ่น คือการมุ่งจำกัดปริมาณเช็คคืน อันเนื่องมาจากการปฏิเสธไม่จ่ายเงินของธนาคารผู้จ่ายเงินข้อกำหนดที่ให้ประโยชน์ต่อระบบการใช้เครดิต คือมีบทลงโทษลูกค้าซึ่งสั่งจ่ายเช็คมีปัญหาตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไปใน 6 เดือนให้ต้องงดใช้บัญชีเงินฝากกระแสรายวันรวมทั้งการใช้เช็คเป็นเวลานาน 2 ปี

สรุปประเด็นที่น่าพิจารณาของประเทศญี่ปุ่น

1. การดำเนินงานของสำนักหักบัญชีในประเทศญี่ปุ่นมีทั้ง 2 ประเภท คือดำเนินการโดยธนาคารกลาง ในท้องที่ซึ่งมีสำนักงานของธนาคารกลางตั้งอยู่ และเอกชนโดยสมาคมธนาคารในญี่ปุ่นในเขตท้องที่ซึ่งไม่มีสำนักงานของธนาคารกลางตั้งอยู่ ชี้ให้เห็นว่าสถานที่ตั้ง

ของสำนักงานธนาคารกลางมีส่วนสำคัญในการตัดสินปัญหาว่าใครควรจะเป็นผู้ดำเนินการสำนักหักบัญชีในแต่ละท้องที่ ท้องที่ที่มีสำนักงานของธนาคารกลางตั้งอยู่ ธนาคารกลางย่อมมีความสะดวกที่จะเข้าไปดำเนินการเอง และญี่ปุ่นคงจะเห็นประโยชน์จากการนี้มากกว่า ส่วนท้องที่ใดที่ไม่มีสำนักงานของธนาคารกลางตั้งอยู่ การจะให้ธนาคารกลางเข้าไปดำเนินการเองจะไม่สะดวก ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียแล้ว จำเป็นต้องให้เอกชนดำเนินการแทน แต่ก็ยังต้องให้อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารกลาง

2. ลำดับขั้นตอนในการพัฒนามาสู่ระบบการหักบัญชีโดยคอมพิวเตอร์ของญี่ปุ่น เริ่มจากการใช้ระบบการพิมพ์รหัสข้อมูลบนเช็คด้วยหมึกแม่เหล็ก และใช้เครื่องอ่านและแยกเช็คซึ่งต่อเข้ากับเครื่องคอมพิวเตอร์ในปี พ.ศ. 2514 ซึ่งเป็นขั้นตอนการพัฒนาในลักษณะเดียวกันกับการพัฒนามาสู่ระบบคอมพิวเตอร์ในประเทศต่าง ๆ

3. วิธีการหักบัญชีของสำนักหักบัญชีโตเกียว เป็นระบบอัตโนมัติ โดยใช้คอมพิวเตอร์แบบรวมดำเนินการ ณ สำนักหักบัญชี คือธนาคารสมาชิกเพียงแต่นำส่งเช็คที่ต้องการจะเรียกเก็บไปยังสำนักหักบัญชี สำนักหักบัญชีจะดำเนินการแยกเช็คเป็นรายธนาคารผู้จ่ายเงิน และคำนวณยอดดุลการหักบัญชีสุทธิ ธนาคารสมาชิกเพียงแต่มารับเช็คที่ตนถูกเรียกเก็บพร้อมกับรายงานกลับไปเท่านั้น ซึ่งนับว่าอำนวยความสะดวกสบายให้แก่ธนาคารสมาชิกมาก อีกทั้งเป็นระบบที่ได้รับความเชื่อถือสูง เพราะดำเนินการโดยธนาคารกลาง ซึ่งเป็นผู้ไม่มีส่วนได้เสียกับธนาคารสมาชิกใดธนาคารหนึ่งหรือหลายธนาคาร และหากมีข้อผิดพลาดก็แก้ไขได้สะดวก อย่างไรก็ตามภาระในการจัดการดำเนินการทั้งหมดก็ย่อมตกเป็นของธนาคารกลางด้วย

4. วิธีการกำหนดบทลงโทษลูกค้าธนาคารซึ่งสั่งจ่ายเช็คที่มีปัญหาตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไปใน 6 เดือน ให้ต้องงดใช้บัญชีเงินฝากกระแสรายวัน รวมทั้งการใช้เช็คเป็นเวลานาน 2 ปี เป็นวิธีกำจัดปริมาณเช็คคืน อันเนื่องมาจากการปฏิเสธการจ่ายเงินของธนาคารผู้จ่ายเงินที่ได้ผล ซึ่งน่าจะนำมาใช้ได้ในประเทศไทย

ประเทศออสเตรเลีย

โครงสร้างของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร

ในประเทศออสเตรเลีย การหักบัญชีแบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1. สำนักหักบัญชีในเมือง ปัจจุบันสำนักหักบัญชีในเมืองมีทั้งสิ้น 6 แห่ง แต่ละแห่งตั้งอยู่ในเมืองหลวงของแต่ละรัฐ ได้แก่ศูนย์ที่เมืองซิดนี่ย์ (Sydney) และสาขาที่เมืองเมลเบริน (Melbourne) บริสเบน (Brisbane) เอดิลเลดด์ (Adelaide) เพริทช์ (Perth) และโฮบาร์ท (Hobart) สำนักหักบัญชีทุกแห่งดำเนินการโดยนิติบุคคลอิสระคือ Australian Clearing House Association (ACHA) ACHA กำหนดข้อบังคับให้ธนาคารทุกธนาคารต้องเข้าร่วมในระบบการหักบัญชีในเมืองซิดนี่ย์ (Sydney) และ/หรือสาขาทั้งห้าของ ACHA หากมีสาขาอยู่ในรัฐนั้น ๆ ธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของ ACHA โดยตรง จำเป็นต้องเข้าร่วมโดยผ่านระบบธนาคารตัวแทนเรียกเก็บ ปัจจุบันมีธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 4 ธนาคาร และธนาคารกลางออสเตรเลียเท่านั้น ซึ่งมีสาขาในทุกรัฐ จึงได้เข้าร่วมในระบบการหักบัญชีในเมืองของ ACHA ครบทั้ง 6 แห่ง ธนาคารอื่นนอกนั้นจะเข้าร่วมเฉพาะในรัฐที่ตนมีสาขาตั้งอยู่

2. สำนักหักบัญชีท้องถิ่น เป็นสำนักหักบัญชีเล็ก ๆ ก่อตั้งขึ้นด้วยความตกลงระหว่างธนาคารในท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์สำนักหักบัญชีเมืองซิดนี่ย์และสาขาทั้งห้า สำนักหักบัญชีท้องถิ่นจะรับผิดชอบเฉพาะเช็คที่ธนาคารคู่กรณี คือทั้งผู้เรียกเก็บและผู้จ่ายเงินอยู่ภายในท้องถิ่นเดียวกันนั้น

บทบาทของสำนักหักบัญชีในเมือง

ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ 15 ธนาคารที่ดำเนินการในประเทศออสเตรเลีย ได้สมัครเป็นสมาชิกของ ACHA แล้วทุกธนาคาร รวมทั้งธนาคารกลางออสเตรเลีย ธนาคารที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกของ ACHA คือธนาคารเฉพาะกิจในประเทศจำนวน 2 ธนาคาร สำนักหักบัญชีในเมืองทั้งหกแห่งนี้ให้บริการครอบคลุมถึงการหักบัญชีระหว่างธนาคารทั้งประเทศ จำนวนประมาณ 6,000 สำนักงานสาขา ปริมาณเช็คผ่านการเรียกเก็บทั้งสิ้นในแต่ละปีประมาณ 600-700 ล้านฉบับ หรือวันละ 2.8 ล้านฉบับ

เหตุผลที่สำนักหักบัญชีในเมืองของ ACHA มีขอบข่ายการให้บริการกว้างขวางและมีปริมาณเช็คเรียกเก็บต่อวันสูง คือสำนักหักบัญชีท้องถิ่นมีบทบาทน้อยประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งวิธีการส่งเช็คเรียกเก็บในออสเตรเลียนิยมขนย้ายตัวเช็คที่รวบรวมได้จากแต่ละสาขาไปรวมกันที่ศูนย์เรียกเก็บของธนาคาร เพื่อส่งไปเรียกเก็บระหว่างธนาคารกันที่สำนักหักบัญชีในเมืองของ ACHA แทนที่แต่ละสาขาจะส่งเช็คไปเรียกเก็บผ่านสำนักหักบัญชีภายในท้องถิ่นโดยสำพัง สำหรับวิธีการขนย้ายตัวเช็คปัจจุบันมีทั้งการใช้บริการขนส่งภายในของธนาคาร การใช้บริการขนส่งรับจ้างร่วมกับธนาคารอื่นและรับภาระค่าใช้จ่ายร่วมกัน

นอกจากการหักบัญชีซึ่งสมาชิกนำเช็คมาแลกเปลี่ยนกันในสำนักหักบัญชีในเมืองภายใต้การดำเนินการของ ACHA แล้ว ธนาคารสมาชิกอาจทำความตกลงที่จะแลกเปลี่ยนเช็คกันเองนอกสำนักหักบัญชีได้ แต่ดุลสุทธิของการแลกเปลี่ยนจะต้องแจ้งและดำเนินการชำระบัญชีผ่านระบบสำนักหักบัญชีในเมืองของ ACHA เท่านั้น

การจัดโครงสร้างภายในของสำนักหักบัญชีในเมืองของ ACHA

1. ผู้รับผิดชอบกำกับดูแลสำนักหักบัญชีในเมืองต่าง ๆ ของ ACHA คือ "กรรมการสำนักหักบัญชีออสเตรเลีย" จำนวน 6 ท่านประกอบด้วยตัวแทนจากธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 4 ธนาคารในออสเตรเลียธนาคารละ 1 ท่าน จากธนาคารกลาง 1 ท่าน และจากธนาคารสมาชิกอื่นที่ได้รับเลือกอีก 1 ท่าน คณะกรรมการดังกล่าวมีการพบปะกันเป็นประจำเดือนและครั้งมติที่ประชุมต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกเสียงข้างมาก

2. สำนักหักบัญชีสาขาที่ตั้งอยู่ในแต่ละเมือง จะอยู่ภายใต้การควบคุมของ "คณะ-อนุกรรมการสาขา" ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากธนาคารสมาชิกทุกธนาคารของสำนักหักบัญชีเมืองสาขานั้น ๆ นอกจากนี้แต่ละสาขาจะมีผู้จัดการ ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลการแลกเช็ค รวบรวมข้อมูลสถิติและรับผิดชอบทำดุลการหักบัญชี ตลอดจนจัดการให้การชำระบัญชีระหว่างสมาชิกเสร็จสมบูรณ์

ค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการดำเนินการสำนักหักบัญชีแต่ละสาขาจะแบ่งกันรับภาระในระหว่างธนาคารสมาชิก ธนาคารละเท่า ๆ กัน

การชำระบัญชีระหว่างธนาคารหลังจากทราบดุลการหักบัญชี

การชำระบัญชีตามจำนวนเงินการได้ดุลหรือเสียดุลการหักบัญชีสุทธิในออสเตรเลียใช้วิธีแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ในหลักการ 2 ประการคือ

1. ผู้จัดการสำนักหักบัญชีของ ACHA แต่ละแห่งจะแจ้งดุลการหักบัญชีให้ธนาคารสมาชิกทราบในวันทำการถัดจากวันแลกเปลี่ยนเช็ค ธนาคารสมาชิกที่ได้ดุลการหักบัญชีจะได้รับการเพิ่มยอดเงินฝากที่ธนาคารกลางออสเตรเลียในเมืองนั้น ๆ โดยเข้าบัญชีที่เปิดไว้เฉพาะเพื่อการหักบัญชี ส่วนธนาคารสมาชิกที่เสียดุลการหักบัญชีจะสั่งจ่ายเช็คจากบัญชีดังกล่าวเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ธนาคารที่เป็นตัวแทนเรียกเก็บจะต้องรับภาระชำระบัญชีแทนคู่สัญญาของตนด้วย

2. การชำระบัญชีดุลการหักบัญชีในวันทำการถัดไปตามที่กล่าวในข้อ 1 นี้ถือเป็นรายการค้างรับค้างจ่ายระหว่างธนาคารคู่กรณี จึงมีการคิดดอกเบี้ยกันในอัตราที่เท่ากับดอกเบี้ยตั๋วเงินคลังประเภทระยะเวลา 13 สัปดาห์ที่ภาคเอกชนยื่นประมูลในเดือนที่ผ่านมา แต่จำนวนเงินค่าดอกเบี้ยสุทธิจะชำระกันเมื่อสิ้นเดือน

สรุปประเด็นที่น่าพิจารณาของประเทศออสเตรเลีย

1. สำนักหักบัญชีในเมืองทุกแห่งดำเนินการโดยนิติบุคคลอิสระ คือ Australian Clearing House Association (ACHA) ทำให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานสูง

2. สำนักหักบัญชีในเมืองของ ACHA ทั้ง 6 แห่งดูแลและดำเนินการด้านการหักบัญชีระหว่างธนาคารทั่วทั้งประเทศ โดยมีกฎข้อบังคับให้ทุกธนาคารต้องเข้าร่วมในระบบการหักบัญชีของ ACHA ทางใดทางหนึ่งไม่โดยตรงก็ผ่านตัวแทนเรียกเก็บ ซึ่งคล้ายระบบธนาคารตัวแทนเรียกเก็บในประเทศอังกฤษ แต่ต่างกันที่ประเทศอังกฤษไม่มีข้อบังคับให้ทุกธนาคารต้องเข้าร่วม ให้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของแต่ละธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสำนักหักบัญชี

ระบบธนาคารตัวแทนเรียกเก็บเงิน อาจนำมาใช้ได้ในสำนักหักบัญชีกรุงเทพมหานครในกรณีที่มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้แล้ว แต่มีบางธนาคารที่ยังไม่พร้อมจะเข้าร่วมเพราะเป็นธนาคารเล็ก ปริมาณงานไม่มาก อาจให้เข้าร่วมกลุ่มกันโดยตั้งธนาคารตัวแทนเรียกเก็บเงินแทนตนได้

3. สำนักหักบัญชีในเมืองของ ACHA มีการอนุญาตให้ธนาคารแลกเปลี่ยนเช็คกันโดยตรงนอกสำนักหักบัญชีได้ การอนุญาตให้ส่งเช็คเรียกเก็บกันโดยตรงและส่งเฉพาะยอดดุล

เรียกเก็บเข้ารวมคำนวณเป็นดุลหักบัญชีประจำวัน เป็นลักษณะวิธีการแบบกระจายการดำเนินการไปยังธนาคารสมาชิก ช่วยให้ธนาคารสมาชิกได้รับความสะดวกและลดภาระการขนย้ายตัวเช็คลงได้ เช็คทั้งหมดไม่มารวมเป็นภาระของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ ข้อดีอีกประการหนึ่งคือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการหักบัญชีจะถูกกว่าวิธีการแบบรวมดำเนินการ ณ สำนักหักบัญชี ทั้งนี้เชื่อว่า เนื่องจากปริมาณเอกสารเรียกเก็บเงินผ่านระบบมีมากถึงประมาณ 2.8 ล้านฉบับต่อวัน ซึ่งเป็นการยาก หากจะต้องให้สำนักหักบัญชีรับจัดดำเนินการกับเช็คทุกฉบับทั้งหมดให้เสร็จภายในเวลาอันจำกัด ประกอบกับความพร้อมพื้นฐานด้านอื่น ๆ เช่นมาตรฐานการพิมพ์รหัสข้อมูลหมึกแม่เหล็กบนเช็ค การคัดแยกเช็คที่แต่ละธนาคารส่งออกเรียกเก็บในประเทศออสเตรเลีย เป็นระบบที่มีข้อผิดพลาดน้อย และเป็นที่ยอมรับเชื่อถือกันทั่วไป จึงทำให้ไม่จำเป็นต้องส่งเช็คแต่ละฉบับมาเข้าคู่นย์คัดแยกหรือสอบทานข้อมูลในเช็คที่สำนักหักบัญชีอีก ซึ่งตรงกันข้ามกับระบบของสำนักหักบัญชีกัวลาลัมเปอร์ในประเทศมาเลเซีย ซึ่งเช็คทุกฉบับต้องส่งเข้าดำเนินการผ่านที่สำนักหักบัญชี วิธีการของประเทศออสเตรเลียเป็นวิธีการที่เหมาะสมหากประเทศที่นำไปใช้มีความพร้อมของพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการดำเนินการ (Process) เกี่ยวกับเช็คใกล้เคียงกัน สำหรับประเทศไทยซึ่งจัดอยู่ในระดับพัฒนาการที่ต่ำกว่า การนำวิธีที่กล่าวมาใช้อาจเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือระหว่างสมาชิกได้ยาก

4. การชำระดุลการหักบัญชีสุทธิในประเทศออสเตรเลีย ใช้วิธีการที่แตกต่างจากประเทศอื่น คือจะชำระดุลการหักบัญชีในวันทำการถัดจากวันแลกเปลี่ยนเช็ค โดยธนาคารสมาชิกที่ได้ดุลการหักบัญชีจะได้รับการเพิ่มยอดเงินฝากในบัญชีที่เปิดไว้เฉพาะเพื่อการนี้ที่ธนาคารกลางออสเตรเลีย ส่วนธนาคารที่เสียดุลการหักบัญชี จะสั่งจ่ายเช็คจากบัญชีดังกล่าว และถือเป็นรายการค้างรับค้างจ่ายระหว่างคู่กรณี ซึ่งมีการคิดดอกเบี้ยกันในอัตราที่เท่ากับดอกเบี้ยตั๋วเงินคลังประเภทระยะเวลา 13 สัปดาห์ที่ภาคเอกชนยื่นประมูลในเดือนที่ผ่านมา แต่จำนวนเงินค่าดอกเบี้ยสุทธิจะชำระกันเมื่อสิ้นเดือน

วิธีการดังกล่าวเห็นว่า เป็นการเพิ่มขั้นตอนในการชำระดุลการหักบัญชีมากขึ้น ก่อให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนยิ่งกว่าการชำระดุลการหักบัญชีด้วยวิธีปกติ โดยการเพิ่มหรือลดยอดบัญชีเงินฝากที่ธนาคารกลางในวันที่ทราบผลการหักบัญชีโดยไม่มีการคิดดอกเบี้ยเหมือนประเทศอื่น ๆ โดยส่วนใหญ่

5. ระบบการหักบัญชีที่ยอมให้มีการแลกเปลี่ยนเช็คภายนอกสำนักหักบัญชีของ ACHA ปัจจุบันมีจุดอ่อนที่ปรากฏชัดแจ้งคือ ไม่สามารถรวบรวมสถิติข้อมูลของเช็คเรียกเก็บในประเทศได้ครบถ้วน แต่ในประเทศที่มีพัฒนาการด้านระบบการชำระเงินสูง เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมันและอังกฤษล้วนอยู่ในภาวะเช่นที่กล่าว

ประเทศเกาหลี

โครงสร้างของระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร

ในประเทศเกาหลี การหักบัญชีระหว่างธนาคารแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. สำนักหักบัญชีท้องถิ่น (Local Clearing Houses) เป็นสำนักหักบัญชีที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการหักบัญชีระหว่างธนาคารที่อยู่ในเขตพื้นที่การหักบัญชีเดียวกัน สำนักหักบัญชีเหล่านี้ได้จัดตั้งขึ้นและดำเนินการโดยนิติบุคคล ชื่อ "The Korea Clearing and Credit Reporting Center (KCCRC) ณ สิ้นเดือนพฤศจิกายน 2527 มีสำนักหักบัญชีประเภทนี้ในประเทศเกาหลีทั้งสิ้น 40 แห่ง

2. สำนักหักบัญชีตามข้อตกลงร่วม (Mutual Clearing Houses) เพื่อความสะดวกในการหักบัญชีระหว่างธนาคาร ซึ่งมีสถานที่ทำการอยู่ใกล้ชิดกัน หรือมีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจกันอย่างใกล้ชิด ธนาคารคู่กรณีอาจดำเนินการหักบัญชีระหว่างกันเองโดยข้อตกลงร่วม ณ สิ้นเดือนพฤศจิกายน 2527 มีสำนักหักบัญชีประเภทนี้ทั้งสิ้นรวม 17 แห่ง

ผู้มีส่วนร่วมในสำนักหักบัญชีได้แก่

1. ผู้มีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participants)

1.1 ธนาคารสมาชิก ประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ และธนาคารเฉพาะกิจรวม 13 ธนาคาร และธนาคารกลางเกาหลี

1.2 ธนาคารที่เข้าร่วมในระบบ ประกอบด้วย ธนาคารท้องถิ่น 10 ธนาคาร และธนาคารอื่นอีก 3 ธนาคาร

1.3 สมาชิกกิตติมศักดิ์ ซึ่งได้แก่ที่ทำการไปรษณีย์

2. ผู้มีส่วนโดยทางอ้อม (Indirect Participants) คือธนาคารที่เรียกเก็บเงินผ่านธนาคารสมาชิก เช่นสาขาของธนาคารต่างประเทศและสหกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

ระบบการหักบัญชีในประเทศเกาหลี

สำนักหักบัญชีที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการหักบัญชีระหว่างธนาคารที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกัน แบ่งได้เป็นสำนักหักบัญชีกรุงโซล และสำนักหักบัญชีตำบล การหักบัญชีของสำนักหักบัญชีตำบลทุกแห่งปัจจุบันยังคงเป็นระบบที่ใช้บุคคลปฏิบัติ แต่สำหรับสำนักหักบัญชีกรุงโซล ได้มีการนำเครื่องจักรเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงานบางส่วนแล้วตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2523 จากปริมาณตราสารเรียกเก็บในประเทศจำนวนกว่า 900,000 ฉบับต่อวัน ประมาณร้อยละ 60 (คือประมาณ 540,000 ฉบับ) เป็นตราสารเรียกเก็บผ่านสำนักหักบัญชีกรุงโซล

1. ตราสารที่เรียกเก็บในสำนักหักบัญชี -

ตราสารต่าง ๆ ที่จะนำไปเรียกเก็บเงินผ่านสำนักหักบัญชีประกอบด้วยตั๋วสัญญาใช้เงิน เช็ค บิลต่าง ๆ อีก 20 ชนิด และตราสารอื่น ๆ ที่ผู้เกี่ยวข้องยอมรับให้เรียกเก็บเงินได้ อย่างไรก็ดี ตราสารเรียกเก็บเกือบทั้งหมดคือ เช็ค และตั๋วสัญญาใช้เงิน โดยตราสารอื่นรวมกันมีจำนวนไม่ถึงร้อยละหนึ่ง

2. ขั้นตอนกระบวนการหักบัญชีระหว่างธนาคาร

2.1 เมื่อธนาคารต่าง ๆ ได้รับฝาก เช็ค ตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือเอกสารอื่น ๆ จากลูกค้า ทุกธนาคารจะทำการคัดแยกแคชเชียร์เช็คออกจากเอกสารการหักบัญชีอื่น ๆ เพื่อใช้กับเครื่องอ่านและแยกเช็คในสำนักหักบัญชีกรุงโซลและทำรายงาน (Statement) สรุปแนบตัวตราสารการเรียกเก็บเงินแต่ละฉบับที่จะนำส่งไปยังสำนักหักบัญชีภายในเวลาก่อน 19.00 น. ของวันที่ได้รับเช็คนั้น

2.2 ที่สำนักหักบัญชีกรุงโซล แคชเชียร์เช็คจะถูกนำไปคัดแยกออกเป็นรายธนาคารและรายสาขาด้วยเครื่องอ่านและแยกเช็คในระหว่างคืนนั้น ส่วนเอกสารอื่น ๆ จะถูกนำไปเก็บไว้ที่ตู้เก็บ (locker) ส่วนตัวของแต่ละธนาคารไว้ก่อน เพื่อรอการคัดแยกด้วยมือโดยธนาคารผู้นำส่งมาเรียกเก็บก่อนเวลาเปิดทำการของธนาคาร

2.3 เอกสารต่าง ๆ ที่ผ่านการคัดแยกเป็นรายธนาคารที่ถูกเรียกเก็บและรายสาขาแล้ว จะถูกส่งรวมกันไปยังสำนักงานใหญ่ของธนาคารดังกล่าว ดังนั้น วิธีการหักบัญชีระหว่างสาขาต่าง ๆ ของแต่ละธนาคารจึงแตกต่างกันไป ไม่มีการกำหนดวิธีการหักบัญชีระหว่างสาขาที่เป็นรูปแบบมาตรฐาน

2.4 การชำระบัญชีดุลการหักบัญชีระหว่างกัน จะกระทำโดยบันทึกในบัญชีเงินฝากสำรองของแต่ละธนาคารที่ธนาคารกลาง

บทบาทหน้าที่ของ KCCRC

โดยที่ KCCRC มีจุดมุ่งหมายที่จะให้การหักบัญชีระหว่างธนาคารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม จึงได้กำหนดแนวทางให้สำนักหักบัญชีปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. ดำเนินการหักบัญชีและชำระบัญชีตามตั๋วสัญญาใช้เงิน เช็คและบิลเรียกเก็บเงิน

2. ปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบการลงโทษในทางธุรกิจสำหรับผู้สั่งจ่ายตั๋วฯ ขาดความเชื่อถือ

3. ควบคุมการวิจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับระบบการหักบัญชีและรวบรวมจัดเตรียมข้อมูลทางด้านสถิติ

4. วางหลักเกณฑ์การทำงานและขั้นตอนการปฏิบัติงานหักบัญชี

5. ดำเนินการเกี่ยวกับการเปิด การเปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาและการปิด สำนักหักบัญชี

สรุปประเด็นที่น่าพิจารณาของประเทศเกาหลี

1. สำนักหักบัญชีกรุงโซลในประเทศเกาหลี ได้เริ่มพัฒนามาใช้ระบบการพิมพ์รหัสข้อมูลด้วยหมึกแม่เหล็ก และใช้เครื่องอ่านและแยกเช็คตั้งแต่เดือนมกราคม 2523 โดยกำหนดใช้เฉพาะกับเอกสารการเรียกเก็บเงินประเภทแคชเชียร์เช็ค ส่วนเอกสารประเภทอื่นยังคงใช้วิธีคัดแยกด้วยมือ นับว่าประเทศเกาหลียังอยู่ในลำดับขั้นต้นของการพัฒนาสู่ระบบคอมพิวเตอร์ และใช้วิธีการร่วมกับการใช้มือคนทำ

2. การชำระดุลการหักบัญชีระหว่างกัน กระทำโดยบันทึกในบัญชีเงินฝากสำรองของแต่ละธนาคารที่ธนาคารกลาง ซึ่งเป็นวิธีการลักษณะเดียวกันกับการชำระดุลการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ซึ่งนับว่าสะดวกและเหมาะสมดี

3. ประเทศเกาหลีมีแนวโน้มในการพัฒนาในอนาคต ไปสู่ระบบที่ธนาคารส่งมายังในระบบจะมีเครื่องอ่านและแยกเช็คเอง เพื่อจัดการกับตราสารการเรียกเก็บเงินตาม

กระบวนการโดยไม่จำเป็นต้องส่งไปที่สำนักหักบัญชี จะส่งไปเพียงเทปแม่เหล็ก ซึ่งบรรจุข้อมูลของตราสารเหล่านั้นเท่านั้น นับว่าเป็นการพยายามพัฒนาไปสู่ระบบกระจายการดำเนินการไปยังธนาคารสมาชิก เพื่อลดภาระในการขนย้ายเอกสาร และลดภาระของสำนักหักบัญชี วิธีการเช่นนี้เห็นว่าจะเหมาะสมและได้ประโยชน์ หากธนาคารสมาชิกในระบบต่างมีระดับการพัฒนาภายในแต่ละธนาคารถึงขั้นพร้อมจะรับกับวิธีการดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย